

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJAVA KONSOLIDACIJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV MED ZDA IN
NEMČIJO**

Ljubljana, maj 2002

KATJA KRAŠKOVIC

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega
diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____

In dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ . Podpis: _____

Kazalo

Uvod	1
1 Koncept konsolidacije na splošno	2
1.1 Namen konsolidiranih računovodskih izkazov	2
1.2 Opredelitev konsolidiranih računovodskih izkazov	2
1.3 Definicija skupine	3
1.4 Teorije konsolidiranja	3
1.5 Metode konsolidiranja	4
1.6 Računovodske predpostavke	5
1.7 Vrste poslovnih združitvev	5
1.8 Postopek in izdelava konsolidiranih računovodskih izkazov	7
2 Konsolidacija v ZDA	8
2.1 Razvoj in zgodovina konsolidiranih računovodskih izkazov	9
2.2 Standardi in predpisi v povezavi s konsolidiranimi računovodskimi izkazi	9
2.3 Povezava z mednarodnim računovodstvom in harmonizacija	11
2.4 Vrste poslovnih združitvev	11
2.5 Cilj in koncept konsolidacije	12
2.5.1 Obveznost izdelovanja konsolidiranih računovodskih izkazov	13
2.5.2 Enotnost konsolidiranih računovodskih izkazov	15
2.5.3 Pretvarjanje računovodskih poročil iz tuje valute v domačo	15
2.6 Popolno konsolidiranje	16
2.7 Proporcionalna konsolidacija	18
2.8 Kapitalska metoda	18
3 Konsolidacija v Nemčiji	19
3.1 Razvoj in zgodovina konsolidiranih računovodskih izkazov	19
3.2 Nemški standardi in predpisi v povezavi s konsolidiranimi rač. izkazi	21
3.2.1 Konsolidirani računovodski izkazi kot del računovodskega zakona	21
3.2.2 Nemški računovodski standardi	22
3.2.3 Standardi nemškega inštituta za revizijo in druga priporočila	22
3.3 Povezava z mednarodnim računovodstvom in harmonizacija	23

3.4 Cilj in koncept konsolidacije	24
3.4.1 Enotnost konsolidiranih računovodskih izkazov	25
3.4.2 Pretvarjanje računovodskih poročil iz tuje valute v domačo	25
3.4.3 Oblike konsolidiranih računovodskih izkazov	26
3.4.4 Obveznost izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov	26
3.4.4.1 Obveznost izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov za korporacije	26
3.4.4.2 Obveznost izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov za nekorporacije	31
3.5 Računovodske predpostavke konsolidacije	32
3.6 Popolno konsolidiranje	34
3.7 Proporcionalno konsolidiranje	38
3.8 Kapitalska metoda konsolidiranja	38
3.9 Konkretno razlikovanje med nemško in ameriško konsolidacijo	39
Sklep	44
Literatura	46
Viri	48

Uvod

Razvoj gospodarstva in ekonomije je prinesel s seboj potrebe po vedno novih metodah, tehnikah in raznovrstnih teorijah. Že pred mnogimi leti se je tako pojavila v svetu potreba po uskupinjanju oz. konsolidiranju računovodskih izkazov, saj se je vse več podjetij odločalo za nakup, prevzem in investicije v druga podjetja. Npr. v Veliki Britaniji je postala konsolidacija zakonsko obvezna že leta 1947, v Nemčiji 1965, v Franciji 1986, v Združenih državah Amerike pa že mnogo prej. V Sloveniji je bila zakonsko določena izdelava konsolidiranih računovodskih izkazov sprejeta šele v letu 1993 z Zakonom o gospodarskih združbah in Slovenskih računovodskih standardih (Vrankar, 1995, str. 11).

Idejo za diplomsko delo sem dobila v času, ko sem opravljala strokovno prakso v konsolidacijskem oddelku podjetja Petrol d. d. v letu 2000. V tem času sem se seznanila z literaturo na to temo v slovenskem jeziku, ki se mi je zdela zelo skromna. Tudi ob pisanju diplome sem se srečavala s to težavo, zato sem segala predvsem po nemški in angleški literaturi, ki je na tem področju kar dobro zastopana. Hkrati pa je tema privlačna, ker je pri nas dokaj nova in še ne raziskana.

S potrebo po uskupinjanju računovodskih izkazov in njihovo težavnostjo so se začele razvijati teorije, metode in tehnike za pravilno izvajanje le-teh. Glede na raznolik čas, prostor in gospodarstvo so se ustalile in se uporabljajo po različnih konceptih.

Glavni cilj konsolidiranja je zagotoviti uporabnikom informacije o poslovnem in finančnem položaju skupine podjetij, zajetih v postopek. V splošnem govorimo o konsolidiranih računovodskih izkazih kot o skupku računovodskih izkazov posameznih, med seboj poslovno združenih podjetij. Le-ta nam prikaže finančno stanje in poslovni izid vseh zajetih podjetij, kot bi šlo za eno samo, kljub temu da so le-ta samostojna. Za izdelavo konsolidacije morata biti zagotovljeni enotna metodika računovodskega izkazovanja, usklajenost predpostavk, potrebno je upoštevati računovodska načela in zakonodajo posamezne države. Le tako lahko zagotovimo objektivnost poročil.

Predmet proučevanja in namen tega diplomskega dela je podati teoretičen koncept uskupinjanja (v nadaljevanju konsolidiranja) računovodskih izkazov v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) in Nemčiji ter tako spoznati razlike teh dveh ekonomskih prostorov. Glede na te teoretične vidike oblikovati primerjavo med njima.

Diplomsko delo pričujem s predstavitvijo zgodovine in razvoja konsolidacije. Gre tudi za predstavitev namena in opredelitve konsolidacije, poglavje zaključujem z metodami in s postopkom konsolidacije. Nadaljujem s konsolidacijo v ZDA, sledi konsolidacija v Nemčiji, poglavje je končano z razlago razlik med omenjenima ekonomskima prostoroma.

1 Koncept konsolidacije na splošno

1.1 Namen konsolidiranih računovodskih izkazov

Konsolidirani računovodski izkazi so se najprej pojavili v Združenih državah Amerike na prelomu 18. stoletja kot posledica hitrega in obsežnega procesa industrializacije in komercializacije gospodarstva, ki je vodil k združevanju podjetij in ustanavljanju poslovnih združenj podjetij. V Veliki Britaniji in Evropi so se procesi rasti in združevanja podjetij pojavili nekoliko kasneje in s tem tudi konsolidacija. V nekaterih evropskih državah pa je celo danes še redka, predvsem zaradi posledice davčnih oblasti in bank, ki se manj zanimajo za konsolidirane računovodske izkaze.

Glavni namen konsolidiranih računovodskih izkazov je pridobitev informacij za uporabnike. Teorija in praksa na področju konsolidacije se od države do države močno razlikuje. Te razlike se kažejo v stopnji obveznosti sestavljanja konsolidiranih izkazov, v definiciji skupine, v obliki in vsebini objavljenih računovodskih izkazov in uporabljeni metodi konsolidacije. Zaradi velikih razlik sta se pojavili težnji po poenotenju in poenostavitvi, ki sta ju uresničila Komite za mednarodne računovodske standarde in Komisija evropske gospodarske skupnosti z načeli in pravili v 7. smernici Evropske unije (Friedl, 1996, str. 23). Še vedno pa poteka proces poenotenja tudi z ameriškim kontinentom oz. celotnim svetom, ker se občutijo še vedno zaznavne razlike v celotnem konceptu konsolidacije in nasploh izdelovanju računovodskih izkazov.

1.2 Opredelitev konsolidiranih računovodskih izkazov

Konsolidirani računovodski izkazi so skupek računovodskih izkazov posameznih med seboj poslovno združenih podjetij, ki prikazuje premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid, kot da bi šlo za eno samo podjetje, čeprav so pravno, davčno in organizacijsko še vedno povsem samostojne gospodarske enote. To dosežemo z določenimi konsolidacijskimi popravki, ki morajo biti narejeni, zato da se izločijo stanja sredstev in obveznosti ter poslovni dogodki med člani skupine, in da se odstrani dvojno izkazovanje (Vrankar, 1995, str.13).

Postopki, ki jih zajema konsolidacija, so: konsolidiranje kapitala, izločanje terjatev in obveznosti, izločanje vmesnih dobičkov in izgub ter izločanje prihodkov in odhodkov. Konsolidirani računovodski izkazi zajemajo konsolidirano bilanco stanja, konsolidirano bilanco uspeha in dodatek h konsolidiranim računovodskim izkazom. Realno in objektivno morajo izkazovati premoženje in dolgove, finančni položaj ter dobiček ali izgubo vseh v skupini zajetih in konsolidiranih podjetij kot celote. Zgoraj navedena opredelitev je splošna in v grobih okvirih velja za nemški in ameriški prostor, čeprav ima vsaka država nekoliko drugače opredeljen predmet v svojih standardih oz. zakonodaji.

1.3 Definicija skupine

Osnova za definicijo skupine podjetij predstavlja opredelitev pojma kontrola. V Združenih državah Amerike in tudi v Veliki Britaniji se je uveljavil koncept pravne kontrole, ki v središče postavlja matično, obvladujoče podjetje kot najmočnejše v skupini (Vrankar, 1995, str. 13). Najvplivnejši so delničarji matičnega podjetja, zapostavljeni pa so manjšinski delničarji odvisnih podjetij. Kontrola je zagotovljena, če ima matično podjetje določen odstotek glasovnih pravic ali lastniškega kapitala poslovno združenega podjetja. Definicija skupine temelji v tem primeru na dejstvu, da ima matično podjetje zakonito pravico do usmerjanja drugih podjetij in je njihov večinski lastnik.

V Nemčiji se je uveljavil drug koncept, in sicer koncept ekonomske kontrole, kjer izhaja moč iz dejanskih povezav med podjetji. To pomeni, da lahko skupino sestavljajo tudi lastniško samostojna podjetja, če eno podjetje lahko uveljavlja večinski vpliv na druga podjetja, ki jih upravlja. Tako druga definicija skupine razume skupino kot ekonomsko enoto in s tem enači delničarje vseh podjetij. Ta definicija dopušča tudi skupino, ki je nastala iz dveh enako velikih podjetij. Koncept ekonomske kontrole je uveljavljen v 7. smernici Evropske unije (Vrankar, 1995, str. 14).

Skupino podjetij sestavljajo matično podjetje in odvisna podjetja, ki se konsolidirajo. Matično podjetje je opredeljeno kot podjetje, ki ima večinski vpliv v odvisnih podjetjih in pomemben vpliv v pridruženih podjetjih. Odvisno podjetje je podjetje, v katerem ima matično podjetje večinski vpliv. Pridruženo podjetje pa je podjetje, v katerem ima matično podjetje pomemben vpliv. Druga povezana podjetja so tista pridružena in odvisna podjetja, ki niso v skupini (Vrankar, 1995, str. 15).

1.4 Teorije konsolidiranja

Razvile so se tri teorije konsolidiranja, in sicer interesna teorija (ang. proprietary theory), teorija matičnega podjetja (ang. parent company theory) in teorija enotnega podjetja (ang. entity theory). Razlikujejo se po tem, katere informacijske potrebe uporabnikov postavljajo v ospredje, kako obračunavajo poštene vrednosti premoženja, kako izkazujejo manjšinske deleže, in kako obračunavajo poslovne dogodke znotraj skupine (Vrankar, 1995, str. 17).

- a) Interesna teorija postavlja v ospredje interes lastnika z večinskim vplivom, torej matično podjetje. Izhodišče je, da so vsa sredstva in obveznosti zajeta v konsolidiranih računovodskih izkazih last matičnega podjetja. Pri tem ne gre za popolno, temveč sorazmerno konsolidacijo, ki se najpogosteje uporablja za skupine podjetij.

- b) Teorija matičnega podjetja je razširjena interesna teorija, katere izhodišče je, da so konsolidirani računovodski izkazi podaljšani, razširjeni računovodski izkazi matičnega podjetja. Ta teorija je vsesplošno razširjena in uporabljena v ZDA.
- c) Teorija enotnega podjetja temelji na prepričanju, da hočejo vsi lastniki podjetij spoznati vrednosti svojih deležev ob upoštevanju povezav v skupini. V Sloveniji in Nemčiji je ta teorija izhodišče za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov. Vsi lastniki se obravnavajo enako in vsa sredstva in obveznosti vseh podjetij v skupini pripadajo skupini. V konsolidiranih računovodskih izkazih se dodeli tako na večinske kot manjšinske lastnike sorazmerni del sredstev in obveznosti ter skritih rezerv in bremen, manjšinski deleži pa so izkazani kot del kapitala skupine (Vrankar, 1995, str. 18).

1.5 Metode konsolidiranja

Metode obračunavanja poslovnih združenj podjetij so odvisne od vpliva, ki ga ima matično podjetje na povezano podjetje. Konsolidacija je lahko popolna, sorazmerna ali izdelana po kapitalski metodi.

- a) Popolna konsolidacija (ang. full consolidation method) se izvaja takrat, ko ima matično podjetje večinski vpliv na drugo podjetje, gre za odvisno podjetje. V tem primeru se v konsolidiranih računovodskih izkazih v skladu s teorijo enotnega podjetja zajemajo vsa sredstva in obveznosti odvisnega podjetja. Ločimo dve metodi popolnega konsolidiranja:
- Nakupna metoda (ang. purchase method) se uporabi, ko matično podjetje kupi delež v odvisnem podjetju in prodajalcu plača kupnino.
  - Spajalna metoda (ang. pooling of interest method) se uporabi, ko matično podjetje v zameno za delež v kapitalu odvisnega podjetja da prodajalcu svoje delnice.
- b) Sorazmerna oz. proporcionalna metoda konsolidacije (ang. proportional method) se izvaja, ko matično podjetje skupaj z drugimi vloži kapital v povezano podjetje, gre za "joint ventures" podjetja oz. skupna podjetja¹. Matično podjetje ima pomemben vpliv, ne pa prevladujočega.
- c) Kapitalna metoda konsolidacije (ang. equity method oz. one-line consolidation) se izvaja v povezanih podjetjih, v katerih ima matično podjetje zgolj pomemben vpliv, ne pa tudi prevladujočega.

¹ V nadaljevanju sem uporabila angleški izraz, zaradi večje preglednosti in razumevanja.

1.6 Računovodske predpostavke

Pri konsolidiranju je potrebno upoštevati računovodske predpostavke o merilih za konsolidiranje, še posebno, če gre za vprašanja, ki niso rešena z zakonskimi določili ali standardi. Hkrati pa so lahko te predpostavke izhodišče za odločanje med posameznimi možnimi konsolidacijskimi postopki. Te predpostavke izvirajo iz teorije enotnega podjetja in v celoti veljajo za popolno konsolidiranje. Prav tako veljajo te predpostavke za podjetja, ki se konsolidirajo na podlagi interesne teorije oziroma s sorazmerno konsolidacijo. Pri pridruženih podjetjih, ki se v konsolidirane računovodske izkaze vključujejo po kapitalski metodi, pa ni mogoče analogno upoštevati vseh naštetih predpostavk.

Naštete predpostavke so temeljne in jih najdemo tudi v 7. smernici Evropske skupnosti (Janschek, 1996, str. 54):

- predpostavka enotnega podjetja;
- predpostavka izkazovanja resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida;
- predpostavka popolnosti skupine;
- predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje;
- predpostavka enotnega vrednotenja;
- predpostavka istega datuma;
- predpostavka dosledne stanovitnosti metod konsolidiranja;
- predpostavka jasnosti in preglednosti;
- predpostavka gospodarnosti;
- predpostavka pomembnosti.

1.7 Vrste poslovnih združitvev

Združitvev podjetij, kot najširše pojmovano povezovanje podjetij, se deli (Seicht, 1997, str. 247) na:

- pripojitev;
- spojitev;
- prevzem.

Priopjitev podjetij predstavlja združitev podjetij, kjer se premoženje enega ali več podjetij prenese na drugo podjetje, v zamenjavo za zagotovitev delnic podjetja, kateremu se podjetja pripajajo. Priopjitve so "prijateljske" in v obojestranskem interesu.

Spojitev podjetij je najvišja stopnja združitve podjetij, kjer se premoženje enega ali več podjetij prenese na novoustanovljeno podjetje v zamenjavo za zagotovitev delnic novega podjetja. Tudi spojitve so "prijateljske" in v obojestranskem interesu.

Prevzem podjetij je pridobitev takšnega deleža delnic prevzetega podjetja, ki prevzemnemu podjetju zagotavlja zadosten delež glasovnih pravic (kontrolni delež) in tako odločilno vpliva na poslovanje podjetja in sprejem odločitev na skupščini delničarjev. Prevzemnemu podjetju zadostuje za nadzor 51-odstotni kontrolni delež. Prevzem podjetja je mogoče izvesti z: nakupom delnic ciljnega podjetja na trgu vrednostnih papirjev, z javno ponudbo vsem delničarjem ciljnega podjetja za odkup delnic ali z neposrednimi posli.

Prevzemi so lahko "prijazni" ali "sovražni" glede na način predloga prevzema (Seicht, 1997, str. 249). Kadar upravi obeh podjetij pričakujeta ugodne sinergije ali ekonomije obsega, ki izhajajo iz povezovanja podjetij, ter se uspeta dogovoriti o pogojih in načinu izvedbe transakcije, govorimo o "prijaznem" prevzemu. Bistvenega pomena pri tem prevzemu so pogajanja, kjer želita obe podjetji iztržiti zase kar najboljše. "Prijazni" prevzem se začne z zaupno ponudbo upravi ciljnega podjetja in s sporazumom o prepovedi (nadaljnega) kupovanja delnic ciljnega podjetja s strani prevzemnega podjetja. Prednost takšnega prevzema je, da ima prevzemno podjetje dostop do nejavnih podatkov poslovanja ciljnega podjetja, lažje se pogaja o prevzemu in preprečitvi uporabe obrambnih ukrepov ciljnega podjetja pred prevzemom. Slabost pa je, da prevzemno podjetje vnaprej opozori ciljno podjetje o nameravanem prevzemu in mu tako omogoči dovolj časa za pripravo obrambnih ukrepov pred prevzemom, ciljno podjetje lahko sklepa škodljive posle za podjetje ali poišče primernejšega prevzemnika.

Če se pogajanja končajo neuspešno ali pa se prevzemnik sploh ni pogajal, pride do neposredne ponudbe za odkup delnic delničarjem ciljnega podjetja. "Sovražni" prevzem se začne brez opozorila upravi ciljnega podjetja. Uporaba obrambnih ukrepov ciljnega podjetja pred prevzemom pa je vsekakor pokazatelj, da uprava razume prevzem kot sovražen. Prednost takšnega prevzema je v nepripravljenosti ciljnega podjetja glede na dejstvo, da so manjšinski delničarji največkrat pripravljeni prodati svoje delnice po ceni, višji od tržne, ki jo ponuja prevzemno podjetje. Slabost je v nedostopnosti prevzemnega podjetja do nejavnih podatkov poslovanja ciljnega podjetja (Seicht, 1997, str. 252).

1.8 Postopek in izdelava konsolidiranih računovodskih izkazov

Konsolidirani računovodski izkazi ne smejo biti le rezultat dela računovodstva, ampak morajo predstavljati pomembne informacije za poslovodstvo podjetja, za načrtovanje poslovanja in sprejemanje odločitev (Vrankar, 1995, str. 26). Zato je nujno potrebno načrtovanje izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov. Pred začetkom je potrebno določiti ljudi, ki bodo odgovorni za izdelovanje le-teh, njihove naloge pa morajo biti natančno opredeljene. Zagotovljena mora biti enotnost izdelovanja računovodskih izkazov povezanih podjetij, zato moramo oblikovati smernice, ki vsebujejo natančna navodila o vrednotenju in izkazovanju. Pred prvim konsolidiranjem moramo tudi določiti podjetja, zajeta v skupino, ter metode, po katerih konsolidiramo, določiti je potrebno metode prevajanja iz tuje valute, metode konsolidiranja kapitala, izbrati je potrebno primeren računalniški program in priporočljivo je izdelati tudi poskusne konsolidirane računovodske izkaze (Vrankar, 1995, str. 27). S tem ugotovimo napake, ki jih lahko pravočasno odpravimo, izbrati moramo tudi revizorja. Predhodno je potrebno določiti datume za oddajo potrebnih podatkov matičnemu podjetju, s tem zagotovimo pravočasno izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov.

Postopek konsolidiranja (Bossert, 2000, str. 39):

- a) Konsolidiranje kapitala izvajamo zato, da obračunamo vrednost deleža matičnega podjetja s sorazmernim delom kapitala podjetja, ki je v lasti matičnega podjetja. Pri konsolidiranju seštejemo računovodske izkaze vseh odvisnih podjetij, to pomeni, da so v vsoto vštetih poleg posameznih sredstev in obveznosti tudi vrednosti deležev matičnega podjetja v teh odvisnih podjetjih. S tem pride do podvajanja, ki ga izločimo s konsolidiranjem kapitala. Pri tem moramo izločiti sorazmerni del vseh postavk kapitala, in sicer osnovnega kapitala, vplačanega presežka kapitala, rezerv, prenesenega čistega dobička oz. izgube iz prejšnjih let, revalorizacijskega popravka kapitala ter nerazdeljenega čistega dobička ali izgube poslovnega leta. Poleg tega je potrebno tudi preveriti, ali podjetje razpolaga s svojimi lastnimi delnicami, te namreč pomenijo popravek njegovega lastnega kapitala in jih moramo prav tako vključiti v obračun. Prvo konsolidiranje sestoji iz določitve trenutka nakupa odvisnega podjetja, določitve nabavne vrednosti deleža v odvisnem podjetju, določitve pošteno vrednosti premoženja ter razporeditve nabavne vrednosti k posameznim sredstvom in obveznostim, določitve dobrega ali slabega imena in izračuna deležev manjšinskih lastnikov.
- b) Pri vsakem naslednjem konsolidiranju je potrebno iti skozi naslednje korake: pregled stanja naložb v odvisna podjetja, obravnavo kupljenih poslovnih izidov, obračun konsolidacijskih knjiženj iz preteklih let, nadaljnji obračun skritih rezerv in bremen, obračun dobrega in slabega imena v poslovnem letu in obračun deležev manjšinskih lastnikov.

- c) Izločitev terjatev in obveznosti med podjetji skupine. Terjatve in obveznosti v tem primeru moramo razumeti v najširšem pomenu, torej ne le kot terjatve in obveznosti iz dobav blaga in storitev, ampak tudi kot terjatve za še ne vplačani kapital, dane predujme, posojila, druge terjatve, druge vrednostne papirje, aktivne časovne razmejitve, rezervacije, obveznice, prejete predujme, posojila, druge obveznosti, pasivne časovne razmejitve ter vse druge terjatve in obveznosti do podjetij v skupini. Ko izločamo terjatve in obveznosti, naj bi bile te izkazane v enaki višini, vendar to skoraj nikoli ni tako. Pojavljajo se dve vrsti razlik, in sicer neprave in prave. Neprave izvirajo iz napačnih knjiženj, časovno neuskkljenih obračunov poslovnih dogodkov, časovno drugačnega prikaza knjiženja in podobno. Prave razlike pa so posledica uporabe različnih načinov vrednotenja sredstev in obveznosti. Razlike, ki lahko nastanejo in vplivajo na uspeh, je potrebno obračunati tako, da vplivajo na uspeh le tiste, ki so v obračunskem obdobju nastale.
- d) Izločitev vmesnih poslovnih izidov temelji na načelu realizacije, kar pomeni, da je realizacija dobičkov in izgub možna šele, ko so posamezna sredstva ali storitve prodana. Dokler niso prodana, jih moramo obračunati po nabavni vrednosti ali proizvodjalnih stroških. Vsako odvisno podjetje mora za konsolidiranje pripraviti podatke o posameznih sredstvih, ki jih je pridobilo pri posameznih drugih podjetjih v skupini. Pogoji za to je, da ima podjetje ustrezne evidence zalog.
- e) Izločitev prihodkov in odhodkov pomeni, da se vsi prihodki in odhodki v skupini obravnavajo kot prihodki in odhodki med posameznimi oddelki enega podjetja.
- f) Razmejitev davkov iz dobička se pojavlja zaradi razlike v ugotavljanju dobička po davčni zakonodaji in dobička na podlagi računovodskih načel in standardov, kar privede do rezervacij za davke, če je trgovski dobiček večji od davčnega, ali do zmanjševanja davčne obremenitve, če je davčni dobiček večji od trgovskega.

2 Konsolidacija v ZDA

Danes v ZDA deluje zelo malo podjetij kot en sam pravni osebek. Od 600 največjih ameriških podjetij ima vsako podjetje vsaj eno odvisno podjetje, visoko diferencirana podjetja jih imajo lahko celo do nekaj sto (Ordelheide, 2001a, str. 2996). V večini primerov je odvisno podjetje ustanovljeno s strani matičnega podjetja zaradi pravnih ali ekonomskih razlogov, kot npr. zaradi različnih tipov proizvodnje, zaradi ločitve izdelavnega in distribucijskega procesa, zaradi delovanja v tujini in podobno. Odvisna podjetja lahko nastanejo tudi na osnovi poslovnih združitvev oz. prevzemov. Potrebno je poudariti, da v primeru, ko prevzeto podjetje ne obdrži svoje samostojnosti in identitete, odnos matično – odvisno podjetje ne obstaja in zato konsolidiranje ni potrebno. Združevanje in prevzemanje podjetij je v ZDA običajno in se izvaja že vrsto let. Večinoma so prav vsa podjetja vpletena v razne poslovne združitve.

Glede na to pa se seveda porajajo nova vprašanja z računovodskih vidikov, ki so umerjena predvsem na to, s kakšnim postopkom in metodami je možno izdelati konsolidirane računovodske izkaze in kako izvesti konsolidiranje od dneva združitve oz. prevzema (Ordelheide, 2001, Volume 3, str. 2997).

2.1 Razvoj in zgodovina konsolidiranih računovodskih izkazov

V ZDA so se prvi konsolidirani računovodski izkazi pojavili konec prejšnjega stoletja, njihova izvedba je podprta s standardi od leta 1934. Konsolidirani računovodski izkazi ZDA se razlikujejo od konsolidiranih računovodskih izkazov v Evropi. Razlika je celo v samem izrazu »uskupinjanje«. V Evropi uporabljamo izraz »group accounting«, medtem ko je v ZDA bolj poznan izraz »consolidation accounting«.

Okvir in principe za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov v ZDA postavlja več pomembnih institucij in ustanov (Born, 1997, str. 185), in sicer: American Institute of Certified Public Accountants (v nadaljevanju AICPA) je organizacija ameriških revizorjev; Committee on Accounting Procedure (v nadaljevanju CAP) des AICPA je postavil prve splošno sprejete računovodske standarde; Accounting Principles Board (v nadaljevanju APB) des AICPA je bil ustanovljen po razpustitvi CAP leta 1959, postavlja in izboljšuje računovodske standarde; Financial Accounting Standards Board (v nadaljevanju FASB) je neodvisen od AICPA in je bil ustanovljen posledično zaradi kritike APB, ki naj bi bil pristranski zaradi svojih članov. Pripravljajo Statements of Financial Accounting Standards (v nadaljevanju SFAS), Statements of Financial Accounting Concepts (v nadaljevanju SFAC), Interpretations (FIN) in Technical Bulletins (TBs).

Leta 1982 je računovodski odbor FASB pripravil projekt, ki naj bi pokrival vse vidike in vprašanja računovodstva, ki so se do tedaj pojavljala v javnosti. Kot del tega projekta je leta 1995 FASB izdal osnutek (Exposure Draft), ki je pokrival tako konsolidacijsko politiko kot sam postopek konsolidiranja. Leta 1999 je izšel popravek tega osnutka, ki naj bi podajal smernice v politiki konsolidiranja. V tem osnutku je podanih deset primerov, ki prikazujejo, kako naj bi predlagane smernice delovale v praksi.

2.2 Standardi in predpisi v povezavi s konsolidiranimi računovodskimi izkazi

Besedna zveza splošno sprejeti računovodski standardi predstavlja konvencijo, pravila, postopke, ki so potrebni za določitev sprejete računovodske prakse ob določenem času. Ne vključujejo le širokih smernic splošne veljavnosti, ampak tudi podrobne primere in postopke. Čeprav ameriški standardi General Accepted Accounting Principles (v nadaljevanju GAAP) niso uzakonjeni, se pravno udeležujejo s pomočjo Securities and Exchange Commission (v nadaljevanju SEC), ki predstavlja revizijsko komisijo.

Podjetja, katerim ni potrebno narediti revizije ali se zanjo prostovoljno ne odločijo, niso vezana na standarde GAAP (Born, 1997, str. 189).

a) Računovodski predpisi in drugi objavljeni predpisi SEC (Born, 1997, str. 208):

- Regulative S-X: obsegajo pravila o obliki, vsebini, reviziji in datumih objave letnih zaključnih računov.
- Regulative S-K: obsegajo pravila o zunanji objavi informacij letnih poročil.
- Oblike/formularji: za domača in tuja podjetja obstajajo različni formularji. V kakšni obliki in na kakšen način morajo biti podane informacije, je predpisano v regulativah S-X in S-K. Za tuja podjetja obstaja vrsta olajšav.

Konsolidiranje je po standardih GAAP zahtevano od leta 1950 dalje. Accounting Research Bulletin (v nadaljevanju ARB) No. 51, ki jih je izdelal računovodski komite CAP, zahtevajo pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov skupaj z individualnimi izkazi matičnega podjetja in vseh odvisnih podjetij v večinski lasti. Standardi GAAP so se razvili v privatnem sektorju. Leta 1934 je ameriški kongres ustanovil komisijo SEC, katere naloga je bila legalno ustanoviti GAAP, le-ta je nalogo delegiral naprej na FASB. Leta 1953 je računovodski komite CAP izdelal predpise ARB No. 43, ki predstavljajo popravek in dodatek vsem prejšnjim predpisom ARB.

Splošna zakonska določila v ZDA so (Ordelheide, 2001a, str. 2998):

- Računovodski izkazi odvisnih podjetij, ki so v večinski lasti, morajo biti polno konsolidirani v matičnem podjetju (odvisno podjetje je opredeljeno kot podjetje v katerem je matično podjetje več kot 50-odstotni lastnik).
- Priprava računovodskih izkazov v odvisnem podjetju mora biti v skladu z vsemi navodili matičnega podjetja.
- Vse notranje transakcije med poslovnimi združenji morajo biti eliminirane iz konsolidiranih računovodskih izkazov.
- Dobiček odvisnega podjetja je prikazan kot zmanjšanje v prihajajočem konsolidiranem dobičku.
- Pri poslovnem združenju na osnovi pogodb, kadar ostane drugo podjetje samostojno, je konsolidacija prav tako zahtevana.
- Pri poslovnih združitvah, v primeru ko eno od podjetij izgubi svojo identiteto, konsolidiranje ni potrebno.
- Poslovne združitve smejo izdelati konsolidacijo po dveh možnih metodah, in sicer po nakupni metodi ali spajalni metodi.
- Glavna zahteva spajalne metode je zamenjava volilnih glasov matičnega podjetja za volilne glasove vseh odvisnih podjetij. Če je povezava med podjetjema pod drugimi vplivi, je zahtevana nakupna metoda.

- Dobro ime, ki je pridobljeno iz povezave dveh podjetij in je zajeto po nakupni metodi, mora biti amortizirano v dobičku za časovno periodo manj kot 40 let.
- Vse investicije v navadne delnice, ki niso v večinski lasti, morajo biti zajete ali po kapitalski metodi ali po stroškovni metodi.

2.3 Povezava z mednarodnim računovodstvom in harmonizacija

Računovodski odbor FASB in skupina G4 + 1 sta instituciji, ki pripravljata in postavljata standarde. FASB v ZDA, G4 + 1 pa vključuje predstavnike računovodskega odbora za standarde (ang. Accounting Standard Board) Avstralije, Kanade, Nove Zelandije, Velike Britanije in ZDA. S skupnimi močmi so pripravili pojasnila k metodiki računovodstva za poslovne združitve. Predstavniki Mednarodnega odbora za računovodske standarde (ang. International Accounting Standards Board) sodelujejo kot opazovalci. V omenjenih pojasnilih zajemajo naslednje globalne probleme (Born, 1997, str. 220):

- Ali naj bi bila uporabljena ena sama metoda konsolidiranja za poslovne združitve (ang. business combination)?
- Če da, katera metoda naj bi bila izbrana za vse poslovne združitve.
- Če ne, katere metode naj bi bile določene za poslovne združitve in katerim poslovnim združitvam naj bi bile določene.

Glede na te izluščene probleme zajemajo v pojasnilih dve metodi, in sicer spajalno in nakupno metodo. Vendar zaključujejo, da je za konsolidiranje primerneje uporabiti eno metodo, in sicer nakupno, ki naj bi bila najprimernejša. Ker pa je bila to mednarodna razprava, je FASB opozoril na posebnost, ki se pojavlja v ZDA, in sicer, da je spajalna metoda konsolidiranja v ZDA najpogosteje uporabljena. Ne samo da se ZDA v tem razlikuje od drugih dežel, ki imajo v praksi uporabljene druge metode, gre tudi za to, da se različnost pojavlja tudi znotraj ZDA. Spajalna metoda drugod po svetu je redkost in določene države jo celo prepovedujejo za poslovne združitve.

Konsolidirani računovodski izkazi se izdelujejo v ZDA po merilih in standardih GAAP, predpisih ARB in posebnih računovodskih knjigah. Zanimivo pa je, da se ameriški računovodje orientirajo bolj na samo uveljavljeno računovodsko prakso kot na splošno veljavne standarde.

2.4 Vrste poslovnih združitev

V ZDA se poslovne združitve delijo na združitve glede na legalne metode združevanja, združitve glede na večinsko lastništvo delnic in združitve, ki s pojavijo na osnovi premoženjskih poslov.

- a) Legalne metode za poslovne združitve. Čeprav sta v standardih GAAP opredeljeni le dve vrsti poslovne združitve, se porajajo glede na zakone različnih držav ZDA še druge različice (Ordelheide, 2001a, str. 2996):
- Zakonska združitev (ang. statutory merger) je definirana po zakonu kot združitev, v kateri eno od podjetij izgubi svojo samostojnost in identiteto. Vse terjatve in obveznosti tega podjetja so prenesene na drugo podjetje, prvo podjetje se likvidira. Delovanje obeh podjetij je združeno in podjetje deluje kot ena celota.
  - Zakonsko uskupinjanje (ang. statutory consolidation) je oblika poslovne združitve, pri kateri sta obe podjetji razpuščeni in izgubita svojo identiteto, terjatve in obveznosti pa so prenesene na novo ustvarjeno podjetje, ki prav tako deluje kot ena pravna oseba.
- b) Združitev glede na večinsko lastništvo delnic. Veliko poslovnih združenj nastane z nakupom delnic in tako volilnih glasov. V takem primeru ostane podjetje, katerega delnice so bile kupljene, samostojno. Nakupno podjetje pa zajame to kot investicije v nakup delnic. V primeru, ko so delnice drugega podjetja pridobljene na osnovi prevzema, obstaja možnost, da prevzeto podjetje obdrži samostojnost ali pa jo izgubi in je združeno s prevzemnim podjetjem.
- c) Združitev z odkupom večinskega lastniškega deleža je najbolj običajna oblika poslovne združitve v ZDA. Poslovna združitev je lahko definirana ali kot prijazna ali neprijazna. V primeru prijazne združitve vodstvo obeh podjetij najde rešitev, ki jo odobravajo in sprejemajo delničarji. V neprijaznih združenjih je vodstvo obeh podjetij nezmožno najti rešitev za skupno delovanje in tako prevzemno podjetje ponudi delničarjem prevzetega podjetja možnost prodaje ali zamenjave delnic.
- d) Združitev s premoženjskimi posli. V določenih primerih podjetje pridobi premoženje drugega podjetja s pomočjo direktnega pogajanja vodstva. Dogovor lahko določa tudi, koliko obveznosti drugega podjetja naj bi nase prevzelo prvo podjetje. Prodajno podjetje distribuira svojim delničarjem terjatve ali delnice prevzemnega podjetja, sebe tako likvidira, kot pravna oseba pa obstane samo prevzemno podjetje.

2.5 Cilj in koncept konsolidacije

Primarni cilj računovodskih standardov, ki ga navaja FASB, je za dobro delničarjev, investitorjev in kreditodajalcev prvotno predstaviti rezultate delovanja matičnega podjetja in njegovega finančnega položaja ter prav tako njegovih odvisnih podjetij. Konsolidirani računovodski izkazi zajemajo večje število podatkov in so tako bolj smiselni z vidika zbiranja informacij za pomembne odločitve podjetij (Born, 1997, str. 278).

Gledano s teoretičnega vidika, je pristop h konsolidiranju, ki ga prakticirajo v ZDA, v soglasju s teorijo matičnega podjetja (Ordelheide, 2001a, str. 3001). Ta pa ni prisotna v evropskem konsolidiranju. Bistvo le-te je, da kljub temu da matično podjetje nima direktnega lastništva nad premoženjem in obveznostmi odvisnega podjetja, ima možnosti za izvajanje kontrole nad celotnim odvisnim podjetjem in ne samo nad proporcionalnim delom. To izhaja iz posledice, da je celotna aktiva in pasiva odvisnega podjetja vključena v konsolidirano bilanco, prav tako so vključene tudi druge postavke, kot so stroški, rezerve v skupnem konsolidiranem izkazu uspeha matičnega podjetja. Po teoriji matičnega podjetja je v konsolidirani bilanci in izkazu uspeha deljeno prikazovanje postavk podjetja, nad katerim matično podjetje ne more izvajati kontrole.

Zgoraj prikazan koncept, ki temelji na matični teoriji in je uporabljen v ZDA, se razlikuje od koncepta konsolidiranih računovodskih izkazov, ki se uporablja v Evropi. Kot prvo, v evropskem konceptu ni razlikovanja med interesi delničarjev matičnega in odvisnih podjetij za informacije, ampak so njihovi interesi enakovredni. Poudarek je seveda tudi v tem primeru na potrebah po informacijah delničarjev matičnega podjetja. Kot drugo, ni posebne razlike med interesi za informacije kreditodajalcev matičnega in odvisnih podjetij. Zopet pa je prvi poudarek na potrebah po informacijah kreditodajalcev matičnega podjetja. Po teoriji matičnega podjetja oz. ameriškem konceptu pomeni dobiček skupine dobiček matičnega podjetja in za interese in potrebe delničarjev odvisnih podjetij je manj poskrbljeno (Ordelheide, 2001a, str. 3019).

2.5.1 Obveznost izdelovanja konsolidiranih računovodskih izkazov

Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov v ZDA postane obvezujoče, ko ima eno podjetje odvisno podjetje. Smernice za to obvezo najdemo v standardih ARB No. 51 in SFAS No. 94. Ta dva standarda določata, da mora matično podjetje, ki ima v drugih odvisnih podjetjih finančno kontrolo skozi direktno ali indirektno večinsko lastništvo, konsolidirati računovodske izkaze, razen če je kontrola začasna, npr. če želi matično podjetje v prihodnosti investicije v odvisno podjetje prodati.

Poslovni združitvi oz. povezanim družbam, kjer lastništvo ni večinsko, ni potrebno napraviti konsolidacije. Prav tako tudi povezanim družbam in strateškim zavezništvom ni potrebno konsolidirati. V tem primeru lahko združbe v svojih računovodskih izkazih prikažejo te zveze s kapitalsko metodo.

Posebna oblika poslovne združitve je »joint ventures« podjetje. V ameriških standardih je to podjetje opredeljeno kot korporacija v lasti majhnih podjetnikov, ki opravljajo svoj posel ločeno ter hkrati vlagajo v skupno investicijo in tako predstavljajo skupino (Ordelheide, 2001a, str. 3005).

Namen te oblike združitve je deliti tveganje in dobiček na novih, razvijajočih se trgih, produktih ali tehnologijah, namen je lahko tudi povezovanje komplementarnega tehnološkega znanja ali pa zbiranje sredstev za razvijajoče se proizvodnje. »Joint ventures« podjetje navadno sloni na sporazumu, ki pravi, da vsak, ki sofinancira, sme sodelovati direktno ali indirektno v vodstvu tega skupnega podjetja. To kaže na to, da so njihovi interesi drugačni od pasivnih investorjev. Odvisno podjetje, ki je odvisno od matičnega podjetja enega od financerjev v skupini, ni šteto kot odvisno podjetje te skupne korporacije. Lastništvo »joint ventures« korporacije se redko spreminja in delnice tega podjetja po navadi ne kotirajo na borzi. Lastništvo v takšni korporaciji se giblje od 5 do največ 50 odstotkov. Vsak individualni vlagatelj ima pravice in obveznosti v višini svojega deleža. »Joint ventures« podjetje je lahko organizirano kot korporacija, združba z omejeno odgovornostjo ali kot nekorporacijska oblika. Če je organizirano kot korporacija, potem ameriški standardi zahtevajo kapitalsko metodo konsolidacije. Predvsem zato, ker kapitalska metoda onemogoči osnovni vpliv narave investicije. Kadar investitor nima velikega vpliva na odločitve, je bolj priporočljiva stroškovna metoda. V primeru drugih organizacijskih oblik skupnega financiranja je le z malimi izjemami zahtevana proporcionalna metoda konsolidiranja.

V ameriški različici konsolidiranja ni posameznega izdelovanja računovodskih izkazov za skupino podjetij. Vsako podjetje individualno zajema računovodske podatke. Konsolidacija računovodskih izkazov in priprava konsolidiranih računovodskih izkazov se izvajata ločeno od samega zajemanja potrebnih podatkov. Kadar poročila revidira CPA, potem je od javnih in privatnih družb zahtevano, da se upoštevajo standarde GAAP. Odvisna podjetja navadno niso posebej v postopku revidiranja, zato ni nujno, da so vedno v soglasnosti s temi standardi. Uskladitev in prilagoditev računovodskih izkazov odvisnega podjetja s standardi GAAP, je tako lahko narejena tudi v samem procesu konsolidiranja (Ordelheide, 2001a, str. 3089).

Posebnost pri konsolidiranju so podjetja, ki javno kotirajo na borzi. Zanje veljajo posebni predpisi, postavljeni s strani SEC, ki se od standardov za ostala podjetja razlikujejo v dveh glavnih vidikih. Kot prvo je prav tako od teh podjetij zahtevano, da napravijo konsolidacijo z odvisnimi podjetji, če so le-ta večinski lastniki, če ne, to ni potrebno. Vendar se v tem primeru večinsko lastništvo podrobno analizira glede na dejstva in okoliščine določenega odnosa med podjetji.

V redkih primerih bo konsolidacija matičnega podjetja z odvisnim podjetjem, v katerem ima večinsko lastništvo, prikazovala pravičen in realen rezultat. Predvsem zato, ker matično podjetje, ki kotira na borzi, v osnovi nima finančne kontrole nad odvisnim podjetjem (npr. ko je odvisno podjetje bankrotiralo ali pa je locirano v tujini in matično podjetje nima kontrole nad njegovim delovanjem).

Kot drugo v posebnih, redkih okoliščinah obstaja potreba po popolnem konsolidiranju pridruženega podjetja, kljub temu da matično podjetje ni večinski lastnik. To je posledica obstoja odnosa matično – odvisno podjetje na osnovi drugih pojavov (de facto), npr. na osnovi različnih finančnih in operativnih sporazumov.

V principu v ameriških računovodskih standardih ne obstajajo zahteve po izdelovanju konsolidiranih računovodskih izkazov na drugih ravneh kot na ravni glavnega matičnega podjetja². Možnost izdelovanja konsolidacije na drugih ravneh je predvsem neformalna znotraj skupin, ko ima matično podjetje veliko število odvisnih podjetij, ki so lahko med seboj tudi v določeni povezavi. Vendar je takšno konsolidiranje redko, neformalno in namenjeno le potrebam notranjega informiranja.

2.5.2 Enotnost konsolidiranih računovodskih izkazov

Kljub temu da obstaja težnja k poenotenju računovodskih izkazov v panogah v ZDA, ni predpisa ali institucije, ki bi določala pravila izdelave izkazov v določeni panogi. Gre za to, da lahko vsako podjetje pripravlja računovodske izkaze in konsolidirane računovodske izkaze v določenem formatu, ki ni zakonsko določen. To pomeni, da se mora matično podjetje pri konsolidiranju soočiti s problemi različnega izdelovanja računovodskih izkazov v podružnicah in tako usklajevanjem le-teh (Piribauer, 1996). Dejstvo, da je datum bilance stanja odvisnega podjetja drugačen od datuma bilance stanja matičnega podjetja, ni ovira za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov. Če se datuma razlikujeta za manj kot tri mesece, je še dovoljeno uporabiti podatke za konsolidacijske namene, in sicer z določenimi razkritji dogodkov, ki bi v vmesnem času lahko vplivali na spremembo bilance. Če pa se datuma razlikujeta za več kot tri mesece, je potrebno bilanco odvisnega podjetja prilagoditi, da čimbolj ustreza časovnemu okviru bilance stanja matičnega podjetja (Ordelheide, 2001a, str. 3102).

Metoda, po kateri se izdelujejo računovodski izkazi oz. celotno zajemanje v računovodskem oddelku za odvisno in matično podjetje, ni določena in ustreza, dokler je prilagojena standardom GAAP. Možno je tudi, da odvisno podjetje spremeni svojo metodo na prošnjo matičnega podjetja, tako uporablja enako metodo, s tem pa olajša konsolidacijski postopek.

2.5.3 Pretvarjanje računovodskih poročil iz tuje valute v domačo

Kadar so računovodska poročila odvisnih podjetij izdelana v drugi valuti, matično podjetje pa je v ZDA, je potrebno narediti pretvorbo iz tuje valute v ameriški dolar. Standardi GAAP pravijo, da je potrebno pretvorbo narediti tako, da priskrbimo informacije, ki splošno ustrezajo pričakovanim ekonomskim učinkom menjalnega razmerja na denarni tok in kapital podjetja.

---

² Glavno matično podjetje je tisto, ki je na najvišji ravni glede na skupine podjetij.

Hkrati pa tudi, da se v konsolidiranih računovodskih izkazih odsevajo rezultati in odnos individualnih pravnih oseb, kot so bili merjeni v njihovih funkcionalnih valutah v soglasju s standardi GAAP (Ordelheide, 2001a, str. 3154). Funkcionalna valuta je primarna valuta ekonomskega okolja, v katerem podjetje deluje. Ni nujno, da je to valuta države, v kateri je locirano podjetje, čeprav v večini primerov to drži (Ordelheide, 2001a, str. 3113). Velikokrat je funkcionalna valuta odvisnega podjetja v tujini določena glede na valuto matičnega podjetja. V določenih kompleksnih situacijah je funkcionalno valuto težko določiti, saj gre za to, da podjetje izvaja transakcije v številnih različnih valutah in različnih ekonomskih okoljih. V takšnih primerih je odvisno od vodstva, katero valuto bodo izbrali, glede na vpliv in težo, ki jo ima v podjetju. V pomoč pri takšnih odločitvah pa v ZDA obstajajo standardi SFAS, ki postavljajo pravila, kdaj lahko smatramo določeno valuto za funkcionalno valuto podjetja. Računovodski izkazi odvisnega podjetja, ki je v tujini, morajo biti prevedeni v ameriško valuto, in sicer s pomočjo tekočega menjalnega razmerja. Aktiva in pasiva tujega odvisnega podjetja sta pretvorjeni iz funkcionalne valute na dan izdelave bilance tega podjetja. Dohodki, stroški, dobički in izgube so pretvorjeni na način, ki ustvari približno enak rezultat, kot če bi uporabili tekoče menjalno razmerje na dan transakcije. Takšen rezultat je dosežen z uporabo tehtanega povprečnega menjalnega razmerja (Friedel, 1996).

2.6 Popolno konsolidiranje

Popolno konsolidacijo napravi podjetje v primeru, ko je matično podjetje večinski lastnik odvisnega podjetja. Postopek zajema konsolidacijo kapitala, dolga, izločitev vmesnih poslovnih izidov in izločitev prihodkov in odhodkov (Born, 1997, str. 309).

a) Konsolidacija kapitala je predmet računovodske metode poslovne združitve. Ostajata dve metodi konsolidiranja za poslovne združitve, in sicer spajalna in nakupna metoda za različne primere poslovnih združitvev. Nakupna metoda se uporablja takrat, kadar neko podjetje (prevzemno podjetje) prevzame drugo podjetje (prevzeto podjetje). Prevzemno podjetje beleži pridobljeno premoženje in domnevne obveznosti kot stroške prevzema. Razlika med stroški prevzetega podjetja in seštevkom poštenih vrednosti pridobljenih nematerialnih in ugotovljenih materialnih naložb, od katerega odštejemo domnevne obveznosti, je prikazana kot dobro ime (goodwill). Prihodek prevzemnega podjetja vključuje posledično poslovanje prevzetega podjetja. Medpodjetniške investicije v delniški kapital odvisnega podjetja so izločene in delnice matičnega podjetja, ki so v lasti odvisnega podjetja, se ne izkazujejo posebej v konsolidirani bilanci stanja.

Spajalna metoda se uporablja v primeru, ko gre za izmenjavo oz. zvezo kapitalskih interesov, in ne za nakup podjetja. Da lahko podjetja uporabijo spajalno metodo, morajo izpolniti 12 pogojev (ARB Opinion No. 16).

Lastnosti spajalne metode:

- Sredstva in obveznosti združenih podjetij so beležena po obstoječih knjižnih vrednostih.
- Dobro ali slabo ime ni rezultat poslovne združitve.
- Zadržani dobički združenih podjetij so enostavno dodani konsolidiranemu zadržanemu dobičku na datum združitve.
- Kapital, ki se obračunava, predstavlja sorazmerni del osnovnega kapitala.
- Datum prvega konsolidiranja – načeloma ni razlike med trenutkom pridobitve in vstopom v konsolidirane računovodske izkaze.
- Prvo in naslednja konsolidiranja se ne razlikujejo.
- Skrite rezerve, ki se nanašajo na manjšinske deleže, se ne obračunavajo.

Lastnosti nakupne metode:

- Metoda je obvezna, če je konsolidiranje popolno.
- Sredstva in obveznosti združenih podjetij so beležena po pošteni vrednosti.
- Dobro ali slabo ime je rezultat poslovne združitve.
- Datum prvega konsolidiranja nastopi v trenutku nakupa deleža ali vstopa v skupino.
- Izid prvega konsolidiranja je odločujoč za naslednja konsolidiranja.
- Kapital, ki se obračunava, predstavlja sorazmerni del celotnega kapitala.
- Skrite rezerve, ki se nanašajo na manjšinske deleže, se lahko obračunavajo, ni pa obvezno.

Na samih začetkih konsolidiranja so vsa podjetja v ZDA uporabljala nakupno metodo, od leta 1940, ko se je pojavila še spajalna metoda, pa obstajajo po standardih ARB kriteriji, v kakšnih primerih se določena metoda sme uporabljati.

- b) Konsolidacija dolga. Ko se pripravljajo konsolidirani finančni izkazi, se morajo izločiti vsa recipročna računovodska ravnotežja. To vključuje tudi dolg podjetja – odvisnega podjetja, ki se konsolidira znotraj skupine. Če je dolg odvisnega podjetja v popolni lasti nekoga tretjega izven skupine in če ima matično podjetje enake vrste dolg, se v konsolidiranem izkazu dolgova prikažeta skupno, čeprav dolg odvisnega podjetja ni obveznost matičnega podjetja, je pa obveznost odvisnega podjetja v skupini. Zadeva postane kompleksna, če je dolg v različnih valutah v različnih finančnih izkazih medsebojno povezanih podjetij. Te vrednosti dolgov morajo biti prirejene v domačo valuto po menjalnem razmerju na dan bilance stanja.
- c) Izločitev vmesnih poslovnih izidov. Transakcije med pridruženimi podjetji, ki se tičejo prodaje in nakupa premoženja, ustvarjajo nerealizirane dobičke in izgube konsolidiranim podjetjem.

Takšni dobički in izgube (vseeno je, ali so rezultat prodaje zalog ali sredstev) so popolno izločeni do tedaj, ko so dobički realizirani zaradi prodaje tretji strani izven konsolidirane skupine. Notranji dobiček ali izguba sta izločena skozi proporcionalno razdelitev med večinskimi in manjšinskimi interesi.

- d) Izločitev prihodkov in dohodkov. Vse notranje transakcije med podjetji naj bi bile izločene v konsolidiranem finančnem izkazu, tako tudi prihodki od prodaje in odhodki, ki se izvajajo med podjetji znotraj skupine, prihodki od financiranja in dohodki financiranja, davki od dobička, prodajni, splošni stroški in stroški uprave.

2.7 Proporcionalna konsolidacija

Računovodska literatura v ZDA daje le malo pozornosti problemom, ki so povezani s tako imenovanimi "joint ventures" podjetji. Splošno so investicije v skupen sklad prikazane v računovodstvu v soglasju s standardi ARB, ki povedo, ali je proporcionalna konsolidacija primerna za to povezano skupino. Tudi če proporcionalna konsolidacija ne bi bila v soglasju s standardi GAAP, je tujemu podjetju, ki je registrirano pri SEC, dovoljeno uporabiti proporcionalno metodo konsolidacije za investicije v "joint ventures" podjetij v primeru (GAAP, 1994):

- Če tuje podjetje, ki je registrirano pri SEC, priredi prihodke in delniški kapital ameriškim standardom GAAP.
- Če tuje podjetje, ki je registrirano pri SEC, pripravi računovodske izkaze v soglasju z ameriški standardi GAAP. Vendar mora dati podjetje formalno prošnjo SEC.

2.8 Kapitalska metoda

Kapitalska metoda je uporabljena v primeru, kadar ima podjetje domnevno pomemben vpliv v drugem podjetju, vendar nima večinskega lastništva. Osnovano je bilo splošno pravilo, ki pravi, da če ima eno podjetje v lasti več kot 20 % delnic drugega podjetja, se lahko domneva, da ima le-ta sposobnost izvajanja pomembnega vpliva na investicije, in je zato potrebno uporabiti kapitalsko metodo (APB Opinion No.18, para. 17)

Če ima podjetje v lasti več kot 20 % volilnih glasov drugega podjetja, vendar ni sposobno izvajati pomembnega vpliva na investicije, potem kapitalska metoda naj ne bi bila uporabljena. To se lahko zgodi v primeru, ko ima ostalih 80 % delnic v lasti en sam delničar. Poleg tega naj ne bi bila uporabljena kapitalska metoda tudi v primeru, če je investitorjeva zmožnost izvajanja pomembnega vpliva samo začasna ali če je investitor tuje podjetje, ki posluje po strogih menjalnih restrikcijah ali kontrolah.

Investicijsko ravnotežje je enako knjižni vrednosti proporcionalnega deleža investicijskega podjetja. Kljub temu se knjižna vrednost investicijskega podjetja razlikuje od poštene vrednosti lastniškega deleža. Po kapitalski metodi je investicijsko ravnotežje kalkulirano z naraščanjem proporcionalnega deleža v neto prihodkih od zadnje narejene bilance in padanjem zaradi priznanih dividend, prikaz je viden v tabeli 1.

Tabela 1: Kalkulacija končnega kapitalskega ravnotežja

Vrednost kapitala v prejšnjem letu
+ prihodek investitorja
- priznane dividende investitorja
= vrednost kapitala na koncu leta

Vir: Ordelheide, 2001a.

3 Konsolidacija v Nemčiji

V Nemčiji se je konsolidacija uveljavila mnogo kasneje kot v ZDA, vendar pa sta kljub temu urejenost in pravna podlaga le-te mnogo bolj konkretizirani in preglednejši. Aktiengesetzt (v nadaljevanju AktG) iz leta 1965 v Nemčiji še ne govori o kapitalski metodi ali proporcionalni konsolidaciji. V konsolidiranih računovodskih izkazih je bilo podjetje v tistem času konsolidirano v celoti ali vključeno v prevzemne stroške (Born, 1997, str. 411). Razmejitvena črta med skupino in trgom je bila čista in odkrita, na enak način kot razmejitvena črta med podjetjem in trgom v idealnem modelu mikroekonomske teorije.

3.1 Razvoj in zgodovina konsolidiranih računovodskih izkazov

Računovodski principi in standardi v Nemčiji izhajajo iz: Handelgesetzbuch (v nadaljevanju HGB) – trgovinskega zakonika, ki obsega tri knjige zakonov; Publizitätsgesetz - Gesetz über die Rechnungslegung von bestimmten Unternehmen und Konzernen (v nadaljevanju PubIG) – zakonika, ki vsebuje zakone za računovodske izkaze posebnih podjetij in koncernov; Gesellschaft bürgerlichen Rechts (v nadaljevanju GbR) – zakonika o gospodarskih družbah; International Accounting Standards (v nadaljevanju IAS) – Mednarodni računovodski standardi; 7. smernice Evropske unije (nem. Konzernbilanzrichtlinie).

Čas med letoma 1920 in 1930 je Nemčiji na področju računovodstva prinesel posebno obilne sadove, še posebno na področju konsolidiranih računovodskih izkazov. Različni avtorji (npr. Hoffmann in Bores) so izdali knjige predvsem na temelju razvoja konsolidacije v ZDA v teh letih, z vsebino metod priprave konsolidiranih računovodskih izkazov. Že v tem času oz. bolj natančno leta 1927 je bilo 60 % kapitala skupnih skladov v Nemčiji že povezanih v skupine (Born, 1997, str. 448). Veliko skupin v tem času je že pripravljalo konsolidirane računovodske izkaze, ki pa tedaj niso bili obvezni.

Tradicionalno nemško računovodstvo je regulirano z zakoni. Regulative so konzervativne. Leta 1965 je bil sprejet Zakon o delniških družbah, ki podrobno ureja pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov, revizijo in objavo konsolidiranih računovodskih izkazov. Pomembne točke tega zakona so bile (Born, 1997, str. 454):

- Koncept skupine naj bi bil omejen samo na Nemčijo.
- Pravila standardizacije v zvezi s terjatvami in obveznostmi naj bi bila na osnovi nemških pravil knjiženja.
- Razvila se je posebna metoda konsolidacije kapitala, ki ne more biti kategorizirana niti kot nakupna niti kot spajalna metoda, poznana kot nemška metoda.
- Postavljena so bila pravila za izločitev dobička in drugih vplivov, ki nastajajo zaradi različnih transakcij znotraj skupine povezanih s kreditnimi provizijami in oskrbovanjem z dobrinami in servisi.

Omenjeni zakon je veljal samo za delniške družbe, ne pa tudi za družbe z omejeno odgovornostjo. Nemčija je zakon o skupini in določitvi le-te dopolnila že leta 1969 (PublG). Zaradi vedno večjega števila najrazličnejših poslovnih združitvev se kasneje pojavita proporcionalna konsolidacija in kapitalska metoda za povezana podjetja. Prvič sta bili predstavljeni z novim Zakonom o bilancah - Bilanzrichtliniengesetz (v nadaljevanju BiRiLiG) leta 1985. Prejšnji zakonski koncept, single-level koncept skupine, je bil zamenjan s tree-level konceptom. Ta zakonska podlaga je veljala, dokler ni prišlo do uveljavitve 7. smernice Evropske unije v nemški zakon, in sicer 1. januarja 1986. Nemška matična podjetja imajo danes na izbiro pripraviti konsolidirane računovodske izkaze v skladu z nemškimi standardi ali v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi (IAS v Evropi in GAAP v ZDA). Do leta 2005 naj bi novo ustanovljeni Nemški svet za standarde - Deutscher Standardisierungsrat (v nadaljevanju DSR) popravil nemške standarde za konsolidirane računovodske izkaze in razvil standarde za izkaz denarnih tokov ter delnega poročanja (Biener, 1986, str. 512).

3.2 Nemški standardi in predpisi v povezavi s konsolidiranimi računovodskimi izkazi

V Nemčiji so odločitve o računovodskih pravilih tradicionalno razumljene kot problem politike, ki ima močno socialno osnovo, in so odrejene po predpisih zakonov. Znotraj pravnega sistema je računovodski zakon del javnega zakona. Nadalje je računovodski zakon del zakona o podjetjih, in še bolj podrobno opredeljeno, je element sistema kapitalskega vzdrževanja (Seicht, 1997, str. 317). Posledično se zdi, da je dobiček znesek, ki je lahko odtegnjen iz podjetja, ne da bi se kapitalna osnova podjetja spremenila. V drugih državah, npr. v ZDA, je finančno poročanje del predpisov kapitalskega trga.

Tako je v tej državi ocenitev in določenost dobička usmerjena direktno proti cilju, ki predstavlja informiranje udeležencev kapitalskega trga v veliko večji meri kot v Nemčiji. Prav zaradi mednarodnih vplivov se sistem finančnega poročanja v Nemčiji spreminja, tako v obliki poročil kot tudi v predpisih in organizacijah, ki jih pripravljajo. Razvoj standardov za konsolidirane računovodske izkaze v ZDA je bil delegiran privatnemu organu za postavljanje standardov. V nasprotju z Ameriko pa v Nemčiji privatnih organov in zakonodajalcev ne povezuje organ kot npr. v ZDA SEC, temveč Nemško ministrstvo za pravo. Računovodstvo ostaja v okviru podjetniškega prava in pristojnosti pravnega ministrstva.

3.2.1 Konsolidirani računovodski izkazi kot del računovodskega zakona

Nemški računovodski zakon je predstavljen večinoma v tretji knjigi HGB. Tretja knjiga tega zakonika je razdeljena v več odsekov in pododsekov. Prvi odsek vsebuje predpise o knjiženju in računovodstvu vseh podjetij, razen če ni drugače opredeljeno v naslednjih odsekih. Ta del se nanaša tudi na konsolidirane računovodske izkaze in pravila. Drugi odsek vsebuje dodatne predpise za korporacije za individualne in konsolidirane računovodske izkaze (HGB, 1992).

Računovodska pravila HGB so podprta z naslednjimi zakonskimi dopolnili:

- Uvodni akt k HGB je namenjen predvsem prehodu med starim in novim zakonom, ki je bil vpeljan v nemški prostor po 4. in 7. smernici Evropske unije. Dodatno vsebuje tudi nekaj računovodskih pravil, ki so še danes relevantni.
- Odredba o nepotrebnem sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov – postavlja pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, zato da podjetjem, ki so ustanovljena zunaj Evropske unije, vendar so odvisna podjetja nemških matičnih podjetij, ni potrebno izdelati konsolidiranih računovodskih izkazov.
- Odredba o bančnih računovodskih izkazih dopolnjuje HGB z dodatnimi pravili o pripravi, reviziji in objavljanju računovodskih izkazov bank.

- Odredba o zavarovalniških računovodskih izkazih dopolnjuje HGB s pravili o pripravi, reviziji in objavljanju računovodskih izkazov zavarovalnic.

Vse štiri odredbe so zelo podrobne in temeljijo na smernicah Evropske unije. Vendar pa so bili izvedeni v nemški zakon samo artikli 7. smernice Evropske unije, ki se vežejo na matična podjetja kot so korporacije, banke in zavarovalnice.

3.2.2 Nemški računovodski standardi

Deutscher Standardisierungsrat (v nadaljevanju DSR) je bil ustanovljen kot nacionalni razvijalec standardov in je sestavljen iz neodvisnih strokovnjakov. Po pogodbi iz leta 1998 je bil od ministrstva za pravo ta odbor uradno razglašen kot samostojni organ za postavljanje standardov. V soglasju z HGB je DSR odgovoren za naslednje naloge:

- razvoj standardov za uporabo principov konsolidacije;
- posvetovanje z ministrstvom za pravo glede poteka pravnega postopka v zvezi z računovodskimi ukrepi;
- predstavljanje Nemčije med mednarodnimi odbori za pripravo standardov.

DSR je podtelo Nemškega komiteja za standarde računovodskih izkazov - Deutsches Rechnungslegung Standards Committee (v nadaljevanju DRSC), ki je registrirana, neprofitna organizacija, locirana v Berlinu. Vsak človek, ki lahko prispeva k delu tega komiteja, ne glede ali zaradi kvalifikacij ali izkušenj, lahko postane član te organizacije. Za razvoj, določenost in interpretacijo nemških računovodskih standardov in prav tako za izpolnitev nalog določenih v trgovinskem zakoniku je DRSC določil DSR. Standardi DRS imajo poseben status, če jih objavi nemško Ministrstvo za pravo. Po takšni objavi je predvideno, da so ti standardi tudi v skladu z zakonom. Revizorji morajo dokazati pravilno uporabo standardov DRS. Če se pojavijo odkloni, morajo kontrolirati, ali je zagotovljen sporazum, ki je v soglasju s principi skupinskega računovodenja. Če to ne drži, morajo standard popraviti v skladu z mnenjem revizorjev (Bossert, 2000, str. 74).

3.2.3 Standardi nemškega inštituta za revizijo in druga priporočila

Institut der Wirtschaftsprüfer (v nadaljevanju IDW) izvaja priporočila in strokovna mnenja. Upoštevanje teh ugotovitev in izjav za podjetja ni pravno obvezujoče, je pa tveganje v zvezi s tožbo zaradi slabe profesionalne prakse večje, če je revizor potrdil računovodske izkaze, ki so v nasprotju z mnenjem komiteja za revizijo (Biener, 1983, str. 32).

3.3 Povezava z mednarodnim računovodstvom in harmonizacija

Daimler Benz je bilo prvo nemško podjetje, ki je leta 1993 uporabilo ameriške standarde GAAP za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov. Prav tako je leta 1993 Puma razkrila svoje konsolidirane računovodske izkaze v soglasju z IAS. V sledečih letih je število podjetij, ki so izdelovala mednarodne konsolidirane računovodske izkaze, začelo hitro naraščati. Vendar je bilo izdelovanje po dvojnih standardih drago in se je med seboj tudi močno razlikovalo po kapitalu in dobičku. Nemški zakonodajalec je rešil nastali problem tako, da je dovolil narediti konsolidirane računovodske izkaze po evropskih standardih IAS in ameriških GAAP, namesto po nemških standardih. Natančno ponazoritev nam prikazuje tabela 2, in sicer, da 15,4 % navedenih podjetij predstavlja mednarodne konsolidirane računovodske izkaze, 60 % jih je uporabilo ali bo uporabilo standarde IAS in 40 % ameriške standarde GAAP. Obe skupini obsegata velika, srednja in majhna podjetja (Busse von Colbe, 1996, str. 85).

Tabela 2: Uporaba pravil mednarodnega računovodstva (Avgust 1999)

Prodaja	IAS		ZDA GAAP	
	Število	% podjetij	Število	% podjetij
≤ 50 mio	17	2.2	12	1.6
≤ 500 mio	28	3.7	21	2.8
> 500 mio	28	3.7	11	1.4
Skupaj	73	9.6	44	5.8

Vir: http://intacc.wiwi.uni-frankfurt.de/html/de/IAS_USGAAP.htm

Glede na HGB morajo biti izpolnjeni spodaj navedeni pogoji, da lahko podjetje namesto konsolidiranih računovodskih izkazov po nemških predpisih izdela le-te po mednarodnih standardih. Konsolidirani računovodski izkazi morajo:

- vključevati tako matično podjetje kot odvisno podjetje in morajo biti konsolidirani po nemškem zakonu;
- biti narejeni glede na mednarodno sprejete principe IAS ali GAAP;
- biti v soglasju s 4. in 7. smernico Evropske unije;
- biti najmanj enaki nemški izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov glede na informacijsko vsebino;
- imenovati uporabljene principe in odklone od principov nemških pravnih zahtev.

Izpolnitev navedenih pogojev mora biti potrjeno od revizorja. V primeru, da revizor tega ne potrdi, mora podjetje uporabiti nemške standarde in pravila za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov.

Najbolj kritičen pogoj je, da morajo biti konsolidirani računovodski izkazi izdelani v soglasju s 4. in 7. smernico Evropske unije. Sporno je, da veliko število standardov IAS in SFAS domnevno ni v soglasju z omenjenima smernica Evropske unije.

Na mednarodni ravni ocenjujejo, da nemški konsolidirani računovodski izkazi ne izpolnjujejo informacijskih zahtev za kapitalski trg. Glavni argumenti so, da je izkrivljanje povzročeno z obdavčitvijo dobička in s skritimi rezervami, ki so ustvarjene v bolj donosnih letih in sproščene v manj donosnih (Ordelheide, 2001, str. 1240). To je nekorektno. Odkar zakon dovoljuje, da se individualni računovodski izkazi smejo razlikovati od konsolidiranih, obstaja vendarle možnost v nemškem zakonu, da se pri pripravi konsolidiranih računovodskih izkazov daje večji poudarek na informacijski funkciji le-teh. S težnjo Nemčije po odprtju in mednarodnem razvoju v računovodskih zakonih se izpopolnjuje vloga konsolidiranih računovodskih izkazov v Nemčiji. Skrb za posredovanje potrebnih informacij za kapitalski trg je postala dominantna funkcija konsolidiranih računovodskih izkazov. Prav zaradi tega so številne računovodske možnosti in pretežno stroga nemška interpretacija računovodskih principov pod kritičnim pregledovanjem in prilagajanjem mednarodnih standardom in pravilom.

3.4 Cilj in koncept konsolidacije

Konsolidirani računovodski izkazi so sestavljeni iz konsolidirane bilance stanja, konsolidiranega izkaza uspeha in dodatka k tem izkazom. Nemški zakon dodeljuje konsolidiranim računovodskim izkazom funkcijo informiranja določenih kategorij oz. skupin ljudi. Konsolidirani računovodski izkazi niso osnova za obdavčitev. Davčna obveznost velja za individualna podjetja v skupini ali v določenem primeru njenih delničarjev. Osnovna naloga konsolidiranih računovodskih izkazov je informirati naslednje kategorije ljudi o ekonomskem položaju skupine (Busse von Colbe, 1996, str.19):

- vodstvo in odbor direktorjev delniškega podjetja;
- delničarje podjetja in predstavnike nadzornega sveta;
- manjšinske delničarje odvisnih podjetij;
- kreditodajalce delniškega podjetja, odvisnih podjetij in "joint ventures" podjetij;
- uslužbenke in njihove predstavnike v nadzornem svetu;
- druge predstavnike javnosti (finančne analitike, javne ustanove, itd.).

Ker uporabniške skupine nimajo nobenega pravnega odnosa s skupino podjetij, vendar pa imajo takšen odnos z vsaj eno članico skupine, potrebujejo tudi individualne računovodske izkaze podjetij v skupini, da lahko ocenjujejo ekonomski položaj celotne skupine. Posledično konsolidirani računovodski izkazi ne olajšajo dela podjetjem pri izdelavi individualnih računovodskih izkazih.

3.4.1 Enotnost konsolidiranih računovodskih izkazov

Zahteva po enotnosti računovodskih izkazov, vključenih v konsolidiranje, izhaja iz predpostavke o enotnosti podjetja. Zato naj bi bili konsolidirani računovodski izkazi v osnovi vsaj tako homogeni kot izkazi individualnega podjetja. Ker pa je takšna dovršitev izredno draga, dopušča zakon razne izjeme k temu splošnemu pravilu:

a) Isti datum bilance stanja. Če je datum bilance stanja odvisnega podjetja oddaljen od datuma konsolidirane bilance stanja za več kot tri mesece, mora podjetje narediti začasne/vmesne izkaze, ki pokrivajo periodo konsolidiranih računovodskih izkazov. Če je čas med datumi manj kot tri mesece, začasni računovodski izkazi ni potrebno pripraviti. Vse vmesne transakcije se morajo odražati v konsolidirani bilanci stanja in izkazu uspeha ali pa morajo biti podrobno razkrite v opombah.

Ta pravila veljajo za odvisna podjetja in "joint ventures" podjetja, ne pa za združena podjetja. Za le-ta se uporabijo zadnji razpoložljivi računovodski izkazi.

b) Enotne oblike. Točno določenih predpisanih oblike za konsolidirane računovodske izkaze ni, te so predpisane le za individualne računovodske izkaze. Ker se zaradi tega stekajo v tem primeru različne oblike izkazov iz različnih sektorjev, obstaja pravilo, da morajo skupine uporabiti obliko konsolidiranih računovodskih izkazov, ki so predpisani za velike korporacije.

c) Enotno identificiranje in ocenjevanje premoženja in obveznosti. Pravila o identificiranju in ocenjevanju premoženja in obveznosti so odvisna od pravne oblike podjetja in do določene mere glede na ekonomski sektor.

3.4.2 Pretvarjanje računovodskih poročil iz tuje valute v domačo

V Nemčiji področje pretvarjanja poročil iz tuje valute ni zakonsko urejeno. Ne obstaja noben splošno prejet dogovor o valuti in pretvarjanju finančnih poročil odvisnih podjetij iz tuje valute. Obstajajo sicer priporočila IDW in nekaterih drugih organizacij, vendar niso obvezujoča in v praksi niso široko sprejeta. Tako podjetja uporabljajo množico različnih metod, vse so revizijsko preverjene in v soglasju z načelom dobrega knjiženja (ang. proper bookkeeping, nem. Grundsätze ordnungsmäßiger Buchführung).

3.4.3 Oblike konsolidiranih računovodskih izkazov

Zakon ne določa posebne oblike konsolidiranih računovodskih izkazov. Konsolidirani računovodski izkazi za skupine, katerih matično podjetje je korporacija, morajo slediti formatu bilance stanja in izkazu upeha, ki je namenjen velikim podjetjem.

Konsolidirani računovodski izkazi morajo biti narejeni v skladu z naslednjimi pravili (Ordelheide, 2001, str. 1252):

- Pravilo doslednosti.
- Sedanji podatki morajo biti primerljivi s podatki lanskih let.
- Premoženje ali obveznost pod enim naslovom v bilanci stanja mora imeti povezavo z drugimi naslovi.
- Možnost izpustitve naslova, katerega vrednost je nič.
- Možnost povezovanja naslova z informacijami v opombah.

3.4.4 Obveznost izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov

Zahteva po pripravi konsolidiranih računovodskih izkazov za korporacije v Nemčiji je utemeljena v HGB in za podjetja drugih pravnih oblik v zakoniku PubiG. Okoliščine, ki zahtevajo pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov za korporacije in podjetja drugih pravnih oblik, se močno razlikujejo. Pomembno je ločiti med ekonomskim konceptom skupine, kjer je skupina prepoznana po enotnem vodstvu matičnega podjetja in odvisnih podjetij, in med pravnim konceptom skupine, ki izhaja iz kontrole, ki jo ima matično podjetje nad odvisnim podjetjem. Zahteve za skupinsko računovodstvo se uporabljajo za oba koncepta skupine. Vendar pa zahteva za pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov za matična podjetja drugih pravnih oblik pride v poštev, le kadar gre za koncept ekonomske skupine. Vzrok je v zakoniku PubiG, ki ne prepozna pravnega koncepta skupine (Ordelheide, 2001, str. 1274).

Po obeh omenjenih zakonih obveznost priprave konsolidiranih računovodskih izkazov velja le za skupine, ki med seboj niso enakovredne, ampak gre za podrejena podjetja. Pravila za pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov ne veljajo za pravne združitve, v katerih se eno podjetje odpove svoji identiteti in se njegovo premoženje in obveznosti prenesejo na prevzemno podjetje ali pa se oba podjetja združita v novo podjetje.

3.4.4.1 Obveznost izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov za korporacije

Obstaja zahteva, da mora podjetje pripraviti konsolidirane računovodske izkaze, kadar ima matično podjetje delež v odvisnem podjetju in imata podjetji skupno vodstvo – ekonomski koncept skupine.

Za ta namen:

- Deleži so definirani kot delnice v drugem podjetju, v smislu dolgoročnega poslovanja z drugim podjetjem. V primerih negotovosti delnice, katerih skupna nominalna vrednost presega eno petino nominalnega kapitala podjetja, pomenijo deleže. Tako direktni kot indirektni delničarji pridejo v tem primeru v poštev.
- Pojem enotno vodstvo po zakonu ni definiran. Je pa razumljen kot povezovanje podjetij preko poslovnega načrta.

Poleg tega obstaja tudi zahteva, da morajo podjetja narediti konsolidirane računovodske izkaze, kadar imajo določeno kontrolo nad drugimi podjetji – pravni koncept skupine. To je potrebno, kadar matično podjetje:

- ima v lastništvu večino volilnih glasov v drugem podjetju ali
- uživa pravico določiti ali odpustiti večino članov administracije, vodstva in pravnega odbora in je istočasno delničar v tem podjetju ali
- uživa pravico izvajanja kontrolnega vpliva na osnovi pogodbe o kontroli s tem podjetjem ali na osnovi zakonov podjetja.

Za delniško družbo oz. matično podjetje je priprava konsolidiranih računovodskih izkazov lahko obvezujoča ne glede na to, ali obstaja skupina po ekonomskem ali pravnem vidiku. Korporacije so obvezne narediti konsolidirane računovodske izkaze, če imajo najmanj eno odvisno podjetje (HGB § 290). Ta zahteva ni omejena le na celotno delniško družbo, ampak tudi na vmesne delniške družbe, razen če ni določenih izjem v zakonu. Vsekakor pa morajo biti vmesne delniške družbe korporacije, da ta zahteva velja. Ta tako imenovani princip božičnega drevesa (ang. christmas tree principle) je upravičen zaradi potreb po celostnih informacijah, ki jih potrebujejo manjšinski delničarji, kreditodajalci in zaposleni v vmesnih podjetjih. Pravzaprav pa lahko pomeni priprava konsolidiranih računovodskih izkazov podskupin v določenih primerih segmentno oz. delno poročanje.

Izjeme pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov obstajajo za majhne skupine, za določena finančna delniška podjetja in za podjetja, ki so na nižjih ravneh skupine.

- a) Majhne skupine in podskupine so izvzete iz zahteve po sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov. Kriterije, ki povedo, kako velika mora biti skupina ali podskupina za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov, prikazuje tabela 3.

Tabela 3: Kriteriji velikosti za majhne skupine (veljajo od 1. januarja 2000)

	Skupaj – individualno	Skupaj – konsolidirano
Skupaj – bilanca stanja	32,270 mio DEM	26,890 mio DEM
Dohodki	64,540 mio DEM	53,780 mio DEM
zaposleni	250	250

Vir: Ordelheide, 2001.

Vsi kriteriji imajo lahko za osnovo konsolidirano vrednost ali vsoto individualnih vrednosti. Obstaja izjema, da morajo majhne skupine sestaviti konsolidirane računovodske izkaze, kljub temu da so kriteriji ustrezni, kadar so delnice matičnega ali odvisnega podjetja majhne skupine na borzi vrednostnih papirjev članice Evropske unije (HGB § 293, para. 5), se prodajajo na rednem trgu ali pa so registrirane za prodajo.

- b) Izjeme zaradi konsolidiranih računovodskih izkazov na višjem nivoju. Matičnim podjetjem podskupin ni potrebno sestavljati konsolidiranih računovodskih izkazov, kadar matično podjetje na višjem nivoju le-te sestavi in so izpolnjeni določeni pogoji. Vsebina teh pogojev je delno odvisna od tega, ali ima podjetje sedež v Evropski uniji ali zunaj nje. Ti pogoji so prikazani v tabeli 4.

Kadar ima glavno matično podjetje, se pravi podjetje na samem vrhu, sedež v Nemčiji, mora sestaviti konsolidirane računovodske izkaze v soglasju s pravili za korporacije. Kadar ima matično podjetje sedež v drugih članicah Evropske unije, je zadovoljivo, da sestavi konsolidirane računovodske izkaze v soglasju z njenimi zakoni, ki se nanašajo na korporacije. Ta pravila morajo biti v soglasju z smernicami Evropske Unije, ni pa potrebno, da so pravila v soglasju z nemškimi pravili. Računovodska poročila in izkazi morajo biti objavljeni v nemškem jeziku, v Nemčiji v soglasju s pravili, vendar ne nujno v nemški valuti. Za matična podjetja, ki nimajo sedeža podjetja v Evropski uniji, morajo biti konsolidirani računovodski izkazi sestavljeni v soglasju z/s:

- nemškim zakonom ali
- zakonom druge članice Evropske unije ali
- pravili, ki vodijo k pripravi konsolidiranih računovodskih izkazov, in so enotna s pravili v nemškem zakonu ali zakonih drugih članic Evropske unije.

Pogoji, povezani z varovanjem pravic manjšinskih delničarjev, so nejasni. Kadar ima glavno matično podjetje v lastništvu vsaj 90 % delniškega kapitala vmesnega matičnega podjetja, lahko zahteva oprostitev sestave konsolidiranih računovodskih izkazov le s strinjanjem tudi drugih delničarjev. Ker pa ponavadi registrirane delnice niso navadne, z nekaj izjemami seveda, je potrebno delničarje prositi za njihovo soglasje preko javnega povabila. Kadar ima glavno matično podjetje v lasti manj kot 90 % delniškega kapitala vmesnega matičnega podjetja, mu ni potrebno spraševati manjšinskih delničarjev za soglasje, saj morajo le-ti v takem primeru vsaj pol leta pred dnevom bilance stanja zahtevati sestavo konsolidiranih računovodskih izkazov na vmesni stopnji. Za delniško družbo mora sestavo na tej ravni zahtevati najmanj 10 % delničarjev, za družbo z omejeno odgovornostjo pa najmanj 20 % (Ordelheide, 2001, str. 1311). Vendar pa v tem primeru ni točno razjasnjeno kako postopati, če se zgodi, da pri družbi z omejeno odgovornostjo pade delež med 10 in 20 %. To v zakonu ni definirano in je zato v praksi nejasno.

- c) Izjeme zaradi mednarodnih konsolidiranih računovodskih izkazov. Po zakoniku HGB §292a matičnemu podjetju ni potrebno sestaviti konsolidiranih računovodskih izkazov po nemških pravilih, če so le-ti sestavljeni v soglasju z mednarodno sprejetimi računovodskimi standardi. Ti mednarodni konsolidirani računovodski izkazi morajo biti objavljeni v nemškem jeziku, v nemških markah ali evrih in v soglasju z nemškimi pravili za objavo.

Tabela 4: Pogoji, ki povedo, kdaj neki podskupini ni potrebno sestaviti konsolidiranih računovodskih izkazov zaradi le-teh na višji ravni.

Matično podjetje s sedežem v Evropski uniji	
Pogoji (HGB §291)	
<i>Popolnost</i>	Nemško matično podjetje in vsa odvisna podjetja so vključena v konsolidirane računovodske izkaze.
<i>Rednost</i>	Konsolidirani računovodski izkazi in poročilo vodstva so bili narejeni in revidirani v soglasju z zakonom države, v kateri ima podjetje sedež, in je ta zakon v soglasju s 7. in 8. smernico Evropske unije.
<i>Objava izjeme</i>	V individualnih računovodskih izkazih vmesnih podjetij oz. delniških družb mora biti navedeno ime in sedež podjetja, ki je na višji stopnji.
<i>Objava</i>	Objava in opombe so narejene v soglasju z nemškimi pravili in v nemškem jeziku (nemška valuta ni nujna).
<i>Manjšinske pravice</i>	Pravice manjšinskih delničarjev vmesnih podjetij variirajo glede na HGB §291 para. 3.
Matično podjetje, ki nima sedeža v Evropski uniji	
Pogoji (HGB §292 in Ureditev izjem konsolidiranih izkazov)	
<i>Popolnost</i>	Glej zgoraj.
<i>Rednost</i>	Konsolidirani računovodski izkazi in poročilo vodstva so bili narejeni in revidirani v soglasju z zakoni članice Evropske unije, ki so v skladu s 7. in 8. smernico Evropske unije, ali pa so enaki tem konsolidiranim računovodskih izkazom in poročilom direktno. Kot dodatek morajo v prvem primeru biti konsolidirani računovodski izkazi v tej državi članici Evropske unije sprejeti kot izjema od zahteve za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov za podskupine.
<i>Objava izjeme</i>	Glej zgoraj.
<i>Objava</i>	Glej zgoraj.
<i>Manjšinske pravice</i>	Glej zgoraj.

Vir: Ordelheide, 2001.

3.4.4.2 Obveznost izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov za nekorporacije

Kadar je matično podjetje družba z neomejeno odgovornostjo ali družba z omejeno odgovornostjo, ne obstajajo zahteve o objavi izkaza denarnih tokov, vendar pa naj bi bile v tem primeru zagotovljene naslednje informacije v dodatku k bilanci stanja:

- promet (neto promet znotraj skupine);
- dohodek od deležev (neto dohodek konsolidiranih deležev);
- stroški zaposlovanja (plače, socialno zavarovanje, pokojnine);
- število zaposlenih;
- metode ocenitve in razvrednotenja, vključno s pomembnimi spremembami.

V nasprotju s pravili za korporacije v primeru nekorporacij ni nobenih splošnih zahtev za konsolidirane računovodske izkaze podskupine. Ti so zahtevani le v primeru, če:

- ima glavno podjetje skupine sedež v tujini, drugače to ni potrebno;
- glavno podjetje ne sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov, ker je njihova edina dejavnost portfolio aktivnost. V tem primeru je enotno vodstvo lahko izvajano skozi odvisno podjetje.

Izjeme pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov lahko uveljavijo majhne skupine, določena finančna delniška podjetja in skupine, ki so na nižjih ravneh.

a) Majhne skupine. Zahteva za sestavo konsolidiranih računovodskih izkazov za skupino ali podskupino velja le za velike skupine. Posledično, prav tako kot pri pravilih za korporacije, majhne skupine izpadejo. Vendar pa so kriteriji za velikost skupine drugačni. Po PubLG je skupina definirana kot velika, kadar na treh zaporednih datumih bilance stanja srečamo vsaj dva od sledečih kriterijev:

- Znesek konsolidirane bilance stanja presega 125 mio DEM.
- Promet skupine presega 250 mio DEM.
- Povprečno število zaposlenih v podjetjih v skupini, ki imajo sedež v Nemčiji, presega 5.000 za 12 mesecev pred datumom bilance stanja.

b) Izjema za določena finančna delniška podjetja. Družba z neomejeno odgovornostjo in družba z omejeno odgovornostjo sta izvzeti od zahteve za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov, kadar je njihova edina aktivnost portfolio, in ne izvajajo funkcije skupinskega vodstva (PubLG § 11, para. 5). Ta funkcija ne izključuje izvajanja delničarjevih pravic na delniških sestankih. Dalje ne prepoveduje delniški družbi dajanja pozornosti odvisnemu podjetju. V praksi je zelo ozko razlikovanje med na eni strani skrbno upravo in na drugi strani enotnim vodstvom, ki, seveda, napravi izjeme neveljavne. Zato lahko izjeme za finančne delniške družbe v

posebnih primerih pomenijo priložnost za skupine, ki so pravzaprav vodene na enotni osnovi, da se ta dejstva zatajijo in izognejo zahtevi za sestavo konsolidiranih računovodskih izkazov.

- c) Izjeme zaradi konsolidiranih računovodskih izkazov na višji ravni; Pravila, ki zadevajo vmesna matična podjetja, ki so korporacije, vzporedno veljajo za podjetja, ki so element PubiG, torej ne korporacije. Če ima delniška družba sedež v drugi članici Evropske unije, in ne v Nemčiji, morajo biti uporabljene klavzule HGB § 291. Če ima podjetje sedež zunaj Evropske unije, morajo biti uporabljene klavzule HGB § 292 skupaj s Pravilnikom izjem za konsolidirane računovodske izkaze - Consolidated accounts Exemption order.

3.5 Računovodske predpostavke konsolidacije

Računovodske predpostavke konsolidacije v Nemčiji so: predpostavka enotnega podjetja, predpostavka dovršenosti, predpostavka dosledne stanovitnosti metod konsolidiranja in predpostavka pomembnosti (Greth, 1996, str. 77).

- a) Predpostavka enotnega podjetja. Po nemškem zakonu so konsolidirani računovodski izkazi osnovani na teoriji enotnega podjetja. Osnovni princip konsolidiranih računovodskih izkazov je predpostavka enotnega podjetja. Konsolidirani računovodski izkazi morajo prikazati premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid skupine podjetij, kot da gre za eno podjetje (to je vzeto iz 7. smernice Evropske unije).

Manjšinski delničarji odvisnih podjetij so sprejeti kot delničarji skupine podjetij. Njihov delež kapitala je prikazan kot postavka kapitala v skupinski bilanci stanja, čeprav ločeno kot samostojna postavka. Medskupinski dobički in izgube so popolnoma izločeni. Izločitev skupinskih dobičkov in izgub vpliva na deleže manjšinskih delničarjev v dobičku in rezervah glede na njihov proporcionalni delež kapitala.

Predpostavka enotnega podjetja je čista knjigovodska fikcija. Fikcija je povezana z enim podjetjem, katerega pravna oblika ni določena. Odkar so v Nemčiji računovodska pravila odvisna od pravne oblike podjetja, mora biti predpostavka enotnega podjetja dopolnjena s klavzulami, ki povedo, katero računovodsko pravilo naj bi bilo uporabljeno kot vodilno za skupino. Prav zaradi predpostavke enotnega podjetja lahko primerjamo in delamo analize med individualnimi računovodskimi izkazi podjetja in konsolidiranimi računovodskimi izkazi, ki imajo smisel, saj so izkazi sestavljeni po enakih merilih. Torej v Nemčiji prevladuje omenjena predpostavka in sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov temelji predvsem na pravih matičnega podjetja.

- b) Predpostavka dovršenosti za konsolidirane računovodske izkaze sestavljata dve pravili. Prvo, ki pravi, da bi morala biti v konsolidiranih računovodskih izkazih vključena lokacija odvisnih podjetij. In drugo, ki pravi da bi morala biti vsa čista premoženja, obveznosti, stroški in dohodki podjetij prav tako vključeni v konsolidirane računovodske izkaze. V zakonu so določene izjeme. Princip dovršenosti aplicira samo na matična podjetja, odvisna podjetja in "joint venture" podjetja, ki so obvezno vključena v konsolidiranih računovodskih izkazih. Ne nanaša se na priključena podjetja, ki so v konsolidiranih računovodskih izkazih prikazana s kapitalno metodo. Definicija principa dovršenosti po zakonu je le delno zadovoljiva. Čeprav je za odvisna podjetja in "joint venture" podjetja zahtevano, da so vključena, se to nanaša samo na tista podjetja, ki imajo določeno pravno obliko po zakonu. Tako obstajajo luknje v zakonu, ki onemogočajo skupini kontrolirano izključiti iz konsolidiranih računovodskih izkazov določena čista premoženja.
- c) Predpostavka dosledne stanovitnosti metod konsolidiranja. Zakonik Nemčije HGB zahteva, da se metoda konsolidiranja, ki je uporabljena v prvem letu, obdrži za naprej. Poleg tega je zahtevano tudi, da se oblika predstavitve, še posebej klasifikacija v bilanci stanja in izkazu uspeha, obdrži ter da se metoda za vrednotenje prav tako ne spreminja. Ta pravila domnevajo, da je v konsolidiranih računovodskih izkazih dosežena enaka stopnja skladnosti kot pri individualnih računovodskih izkazih.
- d) Predpostavka pomembnosti ni navedena izredno kot zakonsko pravilo. Vendar pa po HGB vseeno obstajajo pravila, ki temeljijo na predpostavki pomembnosti. To so:
- Od malih skupin podjetij izjemoma ni zahtevano, da morajo narediti konsolidirane računovodske izkaze.
  - Podskupinam oz. majhnim skupinam podjetij, ki imajo na višji ravni že skupino podjetij, izjemoma ni potrebno narediti konsolidiranih računovodskih izkazov, ker le-ti že obstajajo na višji ravni.
  - Izjemoma ni potrebno konsolidirati odvisnega podjetja, če bi to pomenilo nerazumno visoke stroške ali izjemne zamude, ali odvisnih podjetij, ki so manj pomembna.
  - Izjemoma ni potrebno, da je metoda za vrednotenje standardizirana, kadar je učinek na konsolidirane računovodske izkaze sekundarnega pomena.
  - Skupinske obveznosti in dolgovi niso potrebni kot protiutež, če je učinek na konsolidirane računovodske izkaze sekundarnega pomena.
  - Izločitev dobička ali izgube na osnovi transakcij med podjetji v skupini ni zahtevana, kadar se transakcija konča na zunanjem trgu in bi izločitev tega dobička ali izgube pomenila nerazumno velike stroške.

Prav tako bi bila ta izločitev opuščena, če bi bil učinek na konsolidirane računovodske izkaze sekundarnega pomena.

- Izjemoma ni potrebno uravnovežiti medskupinskih stroškov in dohodkov, kadar je znesek sekundarnega pomena.

3.6 Popolno konsolidiranje

V Nemčiji je zakon o konsolidiranih računovodskih izkazih del širšega zakona o vodenju združb. Zakon o vodenju skupin podjetij razlikuje naslednja povezana podjetja (AktG §§ 16-18):

- Podjetja, v katerih ima drugo podjetje direktno ali indirektno večinsko lastništvo volilnih glasov ali delnic (podjetja v večinski lasti).
- Podjetja, ki so kontrolirana, direktno ali indirektno, od drugega podjetja (odvisna podjetja).
- Odvisna podjetja, ki imajo združeno vodstvo, in so na ta način nadzirana od drugega podjetja (skupina podjetij).

Zakon pravi, da obstaja domneva, da so podjetja v večinski lasti tudi odvisna podjetja, in da so odvisna podjetja tudi podjetja skupine. Postavlja se vprašanje, ali združeno vodstvo obstaja. Po AktG § 18 združeno vodstvo obstaja takrat, kadar vodstvo skupine usklajuje splošno poslovno politiko skupine podjetij skupaj. V takem primeru odnos matično – odvisno podjetje obstaja, hkrati je ta odnos možen tudi v primeru, ko podjetja nimajo združenega vodstva, in sicer, če prevzemno podjetje s pravno obliko korporacije poseduje pravice kontrole nad drugim podjetjem.

Po tem pravilu obstoj pravic kontrole določa, ali obstaja odnos matično – odvisno podjetje, medtem ko v primeru združenega vodstva obstoj tega odnosa sloni na dejanski kontroli.

Našteti faktorji morajo biti proučeni, da lahko določimo, ali ima korporacija zakonito pravico kontrole nad drugim podjetjem:

- kontrola večinskega deleža volilnih glasov;
- pravica določiti večino članov nadzornega telesa;
- pogodbeni pravici kontrole – posebnost nemškega zakona, ki pomeni, da se eno podjetje podredi kontroli drugega podjetja na osnovi pogodbe z direktnimi smernicami vodstvu. Za družbe z omejeno odgovornostjo in družbe z neomejeno odgovornostjo ni nobenih pravnih pogojev v zvezi s takšno kontrolo. Za delniško družbo pa veljajo v zvezi s tem strogi pogoji (AktG § 293, 294).

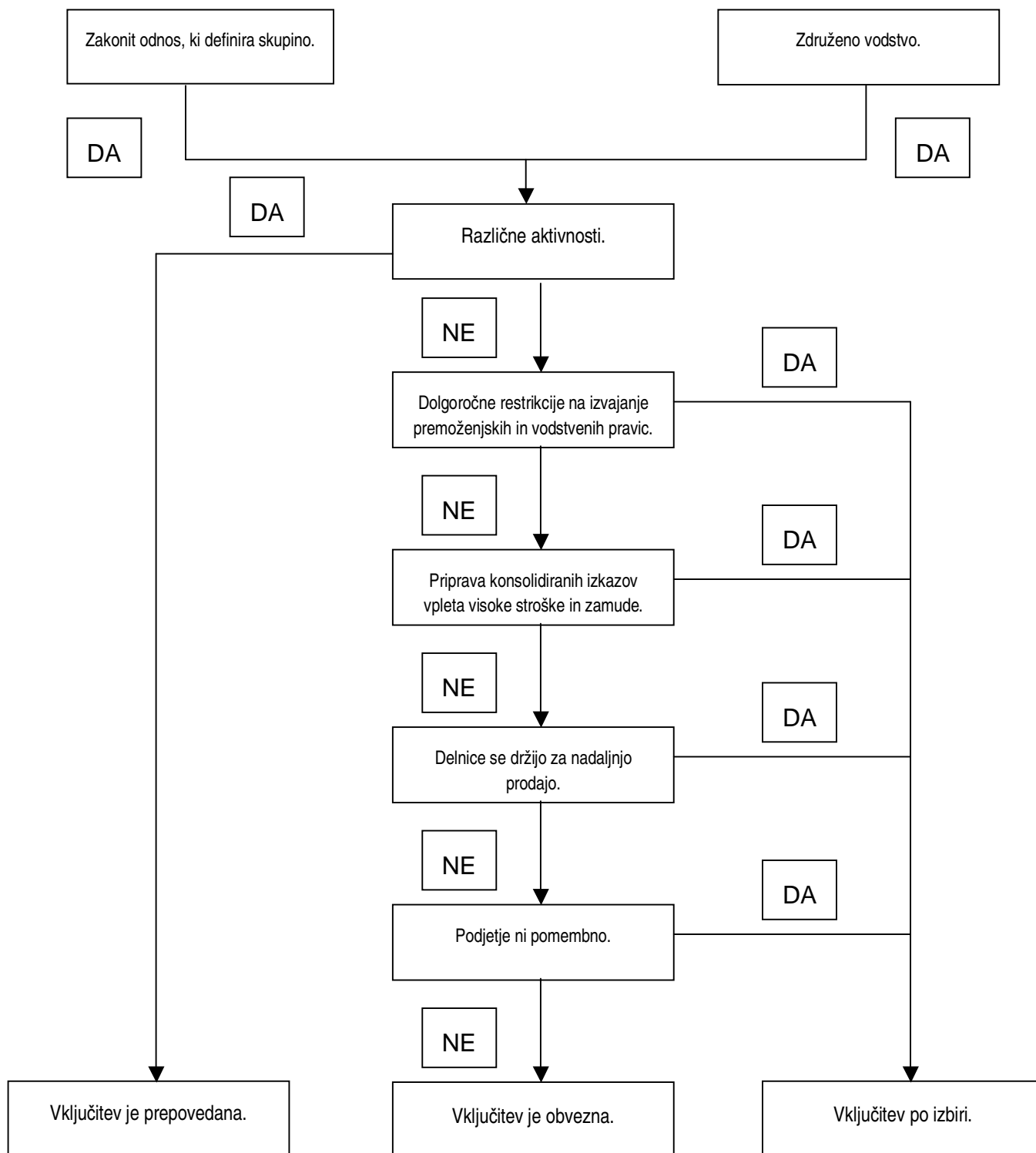
Izjeme pri popolnem konsolidiranju so:

- a) Odvisno podjetje naj ne bi bilo vključeno v konsolidacijo računovodskih izkazov, kadar je njegovo delovanje različno od delovanja drugih konsolidiranih podjetij. Vključitev takšnega podjetja bi nasprotovalo zahtevam resničnega poslovnega izida skupine (HGB § 295, para. 1). Še posebno se to nanaša na odvisna podjetja, ki so dobrodelne ustanove in neprofitne organizacije.
- b) Odvisno podjetje je lahko izključeno iz konsolidiranih računovodskih izkazov, če (HGB § 296, para. 1):
  - Stroge dolgoročne restrikcije zanesljivo ovirajo izvajanje in uveljavljanje pravic matičnega podjetja nad premoženjem ali vodstvom prevzetega podjetja.
  - Potrebne informacije za pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov ne morejo biti pridobljene, ne da bi bili pri tem udeleženi neproporcionalni stroški ali čezmerne zamude.
  - So delnice prevzetega podjetja v lasti le z namenom naknadne prodaje.

Preglednica 1: Izjeme pri izdelavi popolne konsolidacije (Vir: Ordelheide in Pfaff, 1994, str. 175)

HGB § 290, para. 2

HGB § 290, para. 1

Vir: Ordelheide, 2001, str. 1334.

Postopek popolnega konsolidiranja v Nemčiji poteka po naslednjih korakih:

- a) Konsolidacija kapitala za pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov je urejena z HGB § 301, 302, 307 in 309. Ta pravila veljajo le za delniške družbe. Konsolidacija kapitala za podjetja z deleži in fuzij/združitvev ni zajeta v pravilih za konsolidirane računovodske izkaze, za te dve skupini obstajajo posebna računovodska pravila.

Če odvisno podjetje predstavlja investicijo enega od konsolidiranih podjetij, mora biti uporabljena nakupna metoda (HGB §§ 301, 302). Če pa gre pri tem za vzajemen odnos delničarjev obeh podjetij po sodelovanju, je možno izbrati med tema dvema metodama. Kadar izbere podjetje spajalno metodo, mora biti to zabeleženo v opombah, vendar v praksi je skoraj vedno izbrana nakupna metoda, in sicer zaradi več razlogov:

- Obstajajo strogi predpogoji za izbiro spajalne metode.
- Pravila nakupne metode dovoljujejo poročanje o letnih dobičkih podobno tistim, ki izhajajo iz spajalne metode.
- Če je uporabljena nakupna metoda, gre lahko dobro ime, izhajajoč iz konsolidacije, direktno za rezerve, kar npr. v ZDA ni dovoljeno.

Po nemškem pravu sta dovoljeni dve varianti nakupne metode, in sicer metoda knjižne vrednosti in metoda poštene vrednosti.

Spajalna metoda je možna le ob popolni konsolidaciji za odvisna podjetja. Ne velja za proporcionalno konsolidacijo ali za kapitalsko metodo. Metoda je lahko uporabljena, če so izpolnjeni naslednji pogoji (HGB § 302):

- 90 % kapitala odvisnega podjetja je v lasti matičnega podjetja.
- Delničarji prevzetega podjetja ne dobijo denarja, ampak delnice matičnega podjetja ali drugih podjetij v skupini.
- Katerokoli plačilo delničarjem v denarju ne presega 10 % nominalne vrednosti delnic.

Po spajalni metodi se knjižna vrednost deleža izravnava z osnovnim kapitalom kot takim, in ne celotnim kapitalom odvisnega podjetja (HGB § 302). Če se pojavi pozitivna razlika, mora biti le-ta vključena v skupinski kapital. Sredstva in obveznosti odvisnega podjetja so vključeni v konsolidirane računovodske izkaze po njihovi knjižni vrednosti, še prej pa so narejene spremembe oz. prilagoditve za enotno ocenitev in pretvorbo.

- b) Konsolidiranje vmesnih poslovnih izidov. Krediti in drugi prejemki, prirastki in dolgovi kot tudi naprej plačani stroški in odloženi dohodki, ki so rezultat transakcij med konsolidiranimi podjetji, morajo biti izločeni (HGB § 303, para. 1). Enaka pravila veljajo za prejemke in dolgove v tuji valuti.

Pretvorba iz tuje valute in uravnavanje ravnotežij morata biti izpeljana tako, da notranje transakcije nimajo vpliva na dobiček skupine.

c) Konsolidiranje postavk, ki so rezultat medskupinskih dostav in poslov. Medskupinski ali notranji posli in prodaja dobrin imajo vpliv na vrednost premoženja kot tudi na dohodek in stroške. Ti vplivi morajo biti izločeni, tako da so konsolidirani računovodski izkazi narejeni, kot bi šlo za eno samo podjetje (HGB § 304). Tega pravila ni potrebno upoštevati v dveh izjemnih primerih:

- Kadar so bile dostave ali posli izvedeni pod pogoji normalnega trga in bi izločitev le-teh povzročila nerealno visoke stroške (HGB § 304, para. 2). Obrazložitev uporabe izjeme pravila mora biti navedena v opombah.
- Kadar zneski za izločitev niso pomembni.

3.7 Proporcionalno konsolidiranje

Namesto proporcionalne konsolidacije je lahko participacija v »joint ventures« podjetju ocenjena v konsolidiranih računovodskih izkazih s kapitalsko metodo. Proporcionalna konsolidacija je tako alternativa in je lahko uporabljena namesto kapitalske metode po HGB § 311. Le ta definira združeno podjetje v takem smislu, da je v definicijo vključeno tudi podjetje »joint venture«. Odločitev za eno ali drugo metodo je lahko narejena za vsako podjetje neodvisno, gre le za to, da mora biti izbrana metoda nato dosledno uporabljena (Ordelheide, 2001, str. 1370).

“Joint ventures” podjetja kot odvisna podjetja naj ne bi bila proporcionalno konsolidirana v primeru, ko je njihovo delovanje znatno drugačno od delovanje celotne skupine, in bi tako konsolidiranje predstavljajo nepravilne informacije. Izdelava proporcionalne konsolidacije je na izbiro, torej podjetje, ki je ne izbere, mora izbrati kapitalsko metodo vrednotenja.

Postopek proporcionalnega konsolidiranja je enak kot pri popolni konsolidaciji odvisnega podjetja. Razlika je v tem, da je v primeru proporcionalne konsolidacije vse narejeno le zaradi matičnega podjetja, ki ima določen delež v odvisnem podjetju. Proporcionalna konsolidacija v Nemčiji ni bila dovoljena vse do leta 1985, ko je Nemčija dobila nov računovodski zakon.

3.8 Kapitalska metoda konsolidiranja

Konsolidiranje s kapitalsko metodo velja za tri tipe podjetij:

- Odvisna podjetja, ki niso konsolidirana v celoti.
- »Joint ventures« podjetja, ki niso proporcionalno konsolidirana.
- Za združena/pridružena podjetja je relevantna le kapitalska metoda.

Združena podjetja so po HGB § 311 definirana s tremi pogoji, ki morajo biti izpolnjeni:

- Podjetje mora biti matično prevzemno podjetje, konsolidirano odvisno podjetje ali konsolidirano »joint ventures« podjetje.
- Imeti mora delež v drugem podjetju, ki ni popolno ali proporcionalno konsolidirano.
- Podjetje izvaja pomemben vpliv na posel in finančno politiko drugega podjetja.

Zakon ne določa, kaj naj bi pojem pomemben vpliv zajemal, vendar v Nemčiji predstavlja pomemben vpliv domnevno takrat, ko ima konsolidirano podjetje v lasti najmanj 20 % volilnih glasov drugega podjetja.

Po zakonu obstaja le ena izjema pri uporabi kapitalske metode, in sicer uporaba te metode ni potrebna v primeru, ko ima določeno podjetje delež v združenem podjetju, participacija pa ni pomembna. Pravilo velja tudi za odvisna podjetja in "joint venture" podjetja, ki niso konsolidirana. Različne aktivnosti podjetij niso ovira za uporabo kapitalske metode, kajti nanjo ta dejavnik nima vpliva.

V času združitve je vrednost podjetja po kapitalski metodi enaka:

- stroškom združitve (metoda knjižne vrednosti) ali
- stroškom združitve zmanjšanim za dobro ime (metoda kapitalskega deleža).

Konsolidacija kapitala po kapitalski metodi je pravno urejena s HGB § 312, para. 1-3. V komentarjih k tem predpisom je opaziti razlikovanje med metodo knjižne vrednosti in metodo kapitalskega deleža. Po metodi knjižne vrednosti je dobro ime (goodwill), ki je vključeno v stroške združitve, prikazano kot del vrednosti deleža. Ob prvem konsolidiranju mora biti znesek konsolidacijske razlike prikazan ali kot dodatek k bilanci stanja ali kot opomba. Po metodi kapitalskega deleža je vrednost dobrega imena vzeta iz vrednosti deleža in je vključena v premoženjsko dobro ime. Ob prvi konsolidaciji mora biti prikazana ločeno v skupinski bilanci stanja ali omenjena v opombah. Obe metodi pa dajeta enake izide v konsolidiranih računovodskih izkazih.

3.9 Konkretno razlikovanje med nemško in ameriško konsolidacijo

Razlike med konsolidacijo v ZDA in Nemčijo so na določenih področjih velike, ponekod pa komaj opazne. Gre tudi za to, da so miselnost, kultura in gospodarstvo v ZDA drugačno kot v Nemčiji oz. Evropi. Večina držav Evrope, predvsem članice Evropske unije imajo dokaj poenotene računovodsko zakonodajo, predpise in prakso, medtem ko za države ZDA to ne velja. Razlike obstajajo med državami in celo znotraj le-teh. Konkretno razlike med ameriški standardi GAAP in nemškimi predpisi po HGB so prikazani v tabeli 5.

Zanimanje različnih skupin uporabnikov za konsolidirane računovodske izkaze je v ZDA veliko in se še povečuje, saj je glavni cilj le-teh informirati uporabnika. V Nemčiji uporabnik nima nobenega vpliva na konsolidirane računovodske izkaze in šele v zadnjih letih se tudi v nemškem prostoru zavedajo, da je najpomembnejši namen konsolidiranih računovodskih izkazov v informiranju uporabnikov.

V ZDA ne obstajajo zakoni, ki bi urejali osnove konsolidiranih računovodskih izkazov. Najbolj se temu približajo standardi GAAP. Medtem ko obstaja v Nemčiji sicer zakonik HGB, ki med drugim nadrobno ureja bilance, vrednotenje in računovodske izkaze, pa vendar tudi v nemškem prostoru primanjkuje predpisov, ki bi točno določeno urejali konsolidirane računovodske izkaze. Zato se v obeh prostorih pojavljajo luknje, ki jih znajo poslovneži spretno izkoristiti in se s tem izogniti izdelavi konsolidacije. Razlika med zakoni omenjenih držav se kaže predvsem tudi v vplivu obdavčenja poslovnih izkazov. V ZDA tega vpliva ni, v Nemčiji pa je vpliv davkov na poslovne izide zelo visok.

Razvoj institucij, ki urejajo in postavljajo računovodske standarde in pravila in se je v ZDA začel že zelo zgodaj, se vedno bolj krepi. Revizorji in revizorske hiše imajo pri tem veliko vlogo. Za razliko pa v Nemčiji ne obstajajo posebne neodvisne institucije, hkrati pa tudi revizorji ne igrajo nobene vloge pri postavljanju računovodskih pravilnikov. Standardi GAAP so natančno definirani, strjeni in vseskozi aktualizirani. Standardi, norme in pravila v Nemčiji pa niso zajeti v strnjeni obliki in so razdrobljeni med različne zakonike.

Ameriški standardi GAAP so z razliko od nemških standardov pravno neodvisni, ti standardi veljajo tako za individualne računovodske izkaze kot za konsolidirane računovodske izkaze. Za podjetja, ki kotirajo na borzi, obstajajo še dodatna pravila. V nemški zakonodaji obstajajo različni predpisi za kapitalske in druge družbe, za majhne, srednje in velike kapitalske družbe, ter tako predpisi za individualne računovodske izkaze in konsolidirane računovodske izkaze.

Zakonska obveznost konsolidacije v ZDA ne obstaja. Obveznost konsolidiranja izhaja iz standardov GAAP in Regulativ S-X. Po ameriških predpisih se ni možno izogniti izdelavi proporcionalne konsolidacije, saj tu konsolidirani računovodski izkazi nadomeščajo individualne računovodske izkaze. V nemškem zakoniku obstaja obveznost konsolidiranja za kapitalske družbe, konsolidirani računovodski izkazi pa predstavljajo dopolnilo k individualnim računovodskim izkazom matičnega podjetja. Po HGB so možne tudi izjeme pri izdelavi proporcionalne konsolidacije.

V ZDA morajo biti vsa odvisna podjetja, nad katerimi ima matično podjetje kontrolo, konsolidirana. Ne obstaja veliko izjem pri konsolidaciji v ZDA glede obvezne izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov, celo majhna odvisna podjetja, katerih dejavnost se močno razlikuje od drugih podjetij v skupini, ali pa nepomembna odvisna podjetja, katerih konsolidiranje predstavlja prevelike stroške, se konsolidirajo. To v Nemčiji ne velja, obstajajo izjeme za omenjena podjetja. V Nemčiji se konsolidirajo vsa odvisna podjetja, nad katerimi ima matično podjetje kakršnokoli kontrolo. V tem primeru lahko vidimo nekompatibilnost ameriških in nemških standardov, saj ameriški izjem ne priznavajo, nemški pa popolnoma.

Pri popolni konsolidaciji v ZDA je praviloma potrebno uporabiti nakupno metodo, načelno tudi v Nemčiji. Z razliko, da se v Ameriki za vrednotenje uporablja metoda poštene vrednosti, v Nemčiji pa ali metoda knjižne ali poštene vrednosti. V posebnih okoliščinah je možno v nemški konsolidaciji uporabiti interesno teorijo, pogoji za izbiro le-te pa niso tako strogi kot po ameriških pravilih. Možnost izbora izločitve vmesnih poslovnih izidov standardi GAAP ne poznajo, po nemških pravilih pa je izjemoma možna izločitev vmesnih poslovnih izidov, če le-ti niso velikega pomena in bi eliminacija pomenila nerazumsko visoke stroške. Datum konsolidiranih računovodskih izkazov v ZDA je na dan izdelave računovodskih izkazov matičnega podjetja, medtem ko se v Nemčiji lahko datum konsolidiranih izkazov glede na določene predpostavke razlikuje od datuma računovodskih izkazov matičnega podjetja. Po standardih GAAP je zahtevana enovita metoda vrednotenja, v Nemčiji pa prihaja tudi do različnih odstopanj v posebnih primerih. Deleži drugih podjetij so v konsolidirani bilanci v ZDA prikazani kot ločene postavke med dolgoročnimi obveznostmi in lastnim kapitalom, v Nemčiji so prav tako prikazani ločeno, vendar v okviru lastnega kapitala. Obvezna objava podatkov v ZDA je veliko obsežnejša kot po HGB.

“Joint ventures” podjetja so po standardih GAAP vrednoteni s kapitalsko metodo, medtem ko imajo po HGB možnost izbire med proporcionalno konsolidacijo in kapitalsko metodo. Povezana podjetja so v Ameriki konsolidirana po kapitalski metodi, vendar pa kapitalska metoda konsolidiranja ni alternativa popolnega konsolidiranja, kadar so izpolnjeni pogoji za popolno konsolidacijo. Po HGB je v primeru, ko odvisno podjetje ni bilo popolno konsolidirano, možno uporabiti kapitalsko metodo.

Oblike v ZDA niso strogo predpisane, kar otežkoča primerljivost konsolidiranih računovodskih izkazov, v Nemčiji pa so oblike za izkaze določenih podjetij zakonsko določene. Vendar pa se s tem izgubi tudi pomen same vsebine. Američanom je veliko bolj pomembna vsebina kot sama oblika. Torej je pomembno, kaj računovodski izkazi predstavljajo, in ne, kako izgledajo. Ta vrednost se počasi povečuje tudi v nemškem prostoru, vendar se morajo podjetja vseeno držati predpisanih oblik.

Tabela 5: Kriteriji razlikovanja koncepta konsolidacije po nemškem zakoniku HGB in ameriških standardih GAAP

KRITERIJ	HGB	US-GAAP
<i>Obširnost konsolidiranih računovodskih izkazov</i>	Odvisno podjetje je brez zadržkov postavljeno na svoje mesto v zaključnih izkazih.	Odvisno podjetje je brez zadržkov postavljeno na svoje mesto v zaključnih izkazih.
<i>Teoretični koncept</i>	Teorija enotnega podjetja v strožji obliki, to pomeni da je koncern viden kot ekonomska in fiktivna pravna enota s posledico, da so zaključni izkazi in vrednotenje enotni po pravilih za koncerne.	Teorija enotnega podjetja v milejši obliki, to pomeni da so konsolidirani računovodski izkazi narejeni po pravilih GAAP brez dodatnih prilagoditev.
<i>Naloge</i>	Informacijska funkcija, zgolj dodatek k individualnim računovodskim izkazom.	Informacijska funkcija in funkcija izločanja. Konsolidirani računovodski izkazi stopijo na mesto, ki ga imajo individualni računovodski izkazi.
<i>Povezava z davki</i>	Da, obdavčenje povezano s konsolidiranimi računovodskimi izkazi.	Ne, obdavčevanje ločeno od konsolidiranih računovodskih izkazov.
<i>Obveznost oblike konsolidiranih računovodskih izkazov</i>	Pravna oblika in velikost odvisna (HGB, PubIG). Izdelava po pravilih domačega matičnega podjetja.	Pravna oblika in velikost neodvisna. Izdelava po pravilih domačega matičnega podjetja.
<i>Izjema od sestavljanja konsolidiranih računovodskih izkazov</i>	Da, skozi nadrejene konsolidirane računovodske izkaze, zaradi majhnosti in prevelikih strokov.	Ne.
<i>Koncept skupine</i>	Enotno vodstvo ali kontrolni odnos (koncept ekonomske kontrole).	Samo kontrolni odnos (koncept pravne kontrole).

<i>Konsolidiranje kapitala odvisnega podjetja</i>	Nakupna metoda (metoda knjižne vrednosti ali metoda poštene vrednosti).	Nakupna metoda (metoda poštene vrednosti).
<i>Spajalna metoda</i>	Predpostavke široko zajete.	Predpostavke ozko zajete.
<i>Konsolidiranje dolgov</i>	Konsolidiranje notranjih dolgov/ terjatev z odpisi. Konsolidacija se bistveno nanaša na dolgove, rezerve in aktivne časovne razmejitve.	Konsolidiranje notranjih dolgov/ terjatev se izvaja z izravnkami. Konsolidacija se bistveno nanaša na dolgove in aktivne časovne razmejitve.
<i>Eliminacija notranjih poslovnih izidov</i>	Da. Obstajajo izjeme.	Da. Ni izjem.
<i>Konsolidacija potroškov in donosov</i>	Da, načelno obvezujoče; izjema nebistveni potroški in donosi.	Da, načelno obvezujoče; izjema nebistveni potroški in donosi.
<i>Valutni preračun</i>	Da, vendar ni predpisana nobena posebna metoda. Ponavadi metoda končnega tečaja ali časovna metoda.	Da, funkcionalni valutni preračun. Ponavadi metoda končnega tečaja ali časovna metoda.
<i>Proporcionalna konsolidacija</i>	Pri "joint ventures" podjetjih. Dovoljena alternativa: kapitalska metoda.	Pri "joint ventures" podjetjih. Dovoljena alternativa: kapitalska metoda.
<i>Konsolidiranje s kapitalsko metodo</i>	Obvezno za združena podjetja. Predpostavke ozko zajete. Metode: metoda knjižne vrednosti ali metoda kapitalskega deleža.	Obvezno za združena podjetja. Predpostavke široko zajete. Metode: samo metoda knjižne vrednosti.
<i>Primerljivost konsolidiranih računovodskih izkazov</i>	Skozi stroge določitve oblik daje visoko merilo na primerljivost v panogi.	Vsebina, ki je pomembnejša od oblike omejuje primerljivost v panogi. Informacijska vsebina dominira nad primerljivostjo.

Vir: Born, 1997.

Sklep

Nekoč so računovodje preprosto zapisovali dogodke na papir in tako spremljali dogajanja v podjetjih, kasneje so si omislili poenostavitev s posebnimi formularji, končno je napočil čas računalnikov in neskončnih možnosti enostavnejših rešitev zahtevnega dela. Vendar so razvoj, tehnika in nova odkritja prinesli spremembe tudi v gospodarstvih. Podjetja se večajo, združujejo, povečuje se njihova kompleksnost. Usklajevanje in obvladovanje takšnih velikanov pa je vedno težje. Lastniki niso več usposobljeni za tako zahtevno delo, menedžerji pa potrebujejo dobre informacije za uspešno vodenje le-teh. S tem se pojavijo nove naloge in zadolžitve, med drugim tudi računovodskih delavcev, še posebno v času, ko se podjetja vsepovprek združujejo, prevzemajo in spajajo. Računovodski izkazi, ki so jih podjetja sestavljala do sedaj, ne zadostujejo več, uporabniki potrebujejo več, podrobnejše in celovitejše informacije. Tako se v tridesetih letih v ZDA pojavijo prvi zametki konsolidacije računovodskih izkazov. Pojav je bil nov, nepoznan in potrebno je bilo razviti standarde, zakone za to področje. Nemčija je predstavnica evropskih držav, ki je zakonsko podlago za konsolidacijo uredila dokaj pozno, vendar je kljub temu konsolidacija prisotna v velikem obsegu. To je dejstvo, ki nakazuje, da ti računovodski izkazi ne pomenijo le obvezo podjetja po sestavi nečesa, kar zahteva zakon, ampak predstavljajo pomembne informacije za vse udeležence v sklopu podjetja.

ZDA predstavljajo velikanski ekonomski prostor in široko izbiro povezanih podjetij. Izbira metod in tehnik ter postopek izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov temeljijo na splošno sprejti standardih GAAP in računovodskih predpisih. Postavljajo jih neodvisne inštitucije, ki sodelujejo z uporabniki in poskušajo pripraviti predpise tako, da le-ti olajšujejo sestavo računovodskih izkazov in zagotavljajo potrebne informacije. V Nemčiji računovodsko poročje in hkrati tudi konsolidacijo ureja več zakonikov, glavna med njimi sta HGB in PublG. Zajemata vse predpise glede izbire metod, postopka, izjem in drugih predpisov. Na področju predpisov obstaja med omenjenima državama opazna razlika, saj v Nemčiji za le-te ne skrbijo neodvisne inštitucije, ampak vladne organizacije.

Ameriška konsolidacija se opira predvsem na teorijo matičnega podjetja, katere že samo ime pove, da postavlja v ospredje matično podjetje in interese le-tega, manj jo pa zanimajo odvisna podjetja. V Nemčiji se opirajo na teorijo enotnega podjetja, ki enači vse delničarje, in se zavzema tako za interese matičnega podjetja kot tudi odvisnega. Kakšno vrsto konsolidacije mora podjetje izbrati, je v obeh državah odvisno od pravne oblike podjetja, vendar so pravila veliko ohlapnejša v ZDA kot v Nemčiji. Enako velja za obliko konsolidiranih računovodskih izkazov. Oblike le-teh v ZDA niso predpisane in podjetja jih lahko izberejo sama. Velikega poudarka v konsolidacijskem postopku v ZDA na obliki ni, saj je zaznana težnja pripisovanja veliko večje vrednosti vsebini, ki jo konsolidirani računovodski izkazi predstavljajo.

Pomembno je poudariti, da prihaja do razlikovanja glede pomembnosti vsebine in oblike med nemškim in ameriškim prostorom tudi zato, ker konsolidirani računovodski izkazi v ZDA nadomestijo individualne računovodske izkaze podjetij, v Nemčiji pa jih je potrebno sestaviti dodatno. Tako je možno, da se v Nemčiji uporabniki predvsem naslanjajo na individualne računovodske izkaze, konsolidirani pa tako izgubljajo svojo pomembnost. Velika slabost neenotnih oblik, s katero se v ZDA srečujejo, je neprimerljivost med konsolidiranimi računovodskimi izkazi ali z individualnimi računovodskimi izkazi posameznih podjetij. V tem primeru pridemo do začaranega kroga. Pa poglejmo, zakaj. Glavni cilj konsolidiranih računovodskih izkazov je zagotoviti celovite informacije za uporabnika. Le-ta zbira in potrebuje dobre informacije z namenom primerjave in tako ocenitve položaja, kadar pa so informacije neprimerljive, je določen položaj težko oceniti. In kot drugo, kadar ima uporabnik možnost dobre primerjave zaradi enotnih oblik računovodskih izkazov, obstaja možnost, da so te informacije nepopolne, nerealne oz. prikazane predvsem zaradi obveznosti objave. Zato je izrednega pomena, da se podjetja zavedajo pomembnosti in smiselnosti sestavljanja konsolidiranih računovodskih izkazov.

V Nemčiji obstaja veliko število izjem, ki so zakonsko podprte. Tako zakon dovoljuje podjetjem, ki izpolnjujejo zahtevane pogoje, da se izognejo izdelavi konsolidacije. V ZDA takšne izjeme ne obstajajo in tako je tudi manj možnosti za namensko izogibanje sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov. Razlika se pojavlja tudi glede na to, ali imajo podjetja v Nemčiji in ZDA možnost izbire, katero vrsto konsolidacije bodo izbrala. Sicer so pravila v Nemčiji veliko bolj strogo določena, je pa res, da je hkrati dana možnost izbire, katere v ZDA ni. Prav zaradi tega se deloma razlikuje postopek konsolidiranja med omenjenima državama, deloma je krivda tega razlikovanja na obdavčitvi, ki v Nemčiji sloni na konsolidiranih računovodskih izkazih, v ZDA pa se jih ne tiče. Tudi pri konsolidaciji kapitala, dolgov, vmesnih poslovnih izidov in ostalih postavk, ki jih je potrebno konsolidirati, prihaja do manjših razlik, ki pa sem jih zaradi nepomembnosti nekoliko zanemarila.

Ugotovila sem, da kljub temu da je vedno več teženj k poenotenju in harmonizaciji področja konsolidacije računovodskih izkazov, obstajajo še mnogotere razlike in neskadnosti. In sicer ne samo med državami in kontinenti, ampak tudi znotraj le-teh. Potrebno bo uskaditi zakonodajo in pripraviti nove standarde v svetovnem merilu. Vsekakor menim, da je potrebna in zahtevna naloga Nemčije odprava konzervativne in toge zakonodaje, ki zamegli pravi cilj konsolidacije. Medtem ko je naloga ZDA še mnogo težja, saj bi kljub temu ali pa prav zaradi tega, da pripisujejo konsolidaciji izjemno težo, potrebovali nekaj več uskladitve in poenotenja. Prepričana sem, da bo z nadaljevanjem globalizacije in združevanjem podjetij, konsolidacija računovodskih izkazov dobila še večji pomen, s tem pa tudi pravi cilj, namen izdelave in mesto v zakonodajni ureditvi.

Literatura

1. Auer Kurt: International harmonisierte Rechnungslegungsstandards aus Sicht der Aktionäre. Doktorska disertacija. Dunaj, 1999.
2. Biener Herbert, Berneke Wilhelm: Bilanzrichtlinien-Gesetz. Düsseldorf: IDW Verlag, 1986. 944 str.
3. Biener Herbert, Schatzmann Jürgen: Konzern-Rechnungslegung. Düsseldorf: IDW Verlag, 1983. 252 str.
4. Born Karl: Rechnungslegung International. Stuttgart: Schäffer – Poeschel Verlag, 1997. 714 str.
5. Bossert Reiner, Hartmann Peter: Jahreabschlüsse, Internationaler Abschluss, Konzernabschluss. Stuttgart: Schäffer – Poeschel Verlag, 2000. 335 str.
6. Busse von Colbe, Ordeltjeide Dieter: Konzernabschlüsse. 6.edition. Wiesbaden: Gabler, 1996. 430 str.
7. Ordeltjeide Dieter: Transnational Accounting. Volume 2. Palgrave Publishers, 2001. 2099 str.
8. Ordeltjeide Dieter: Transnational Accounting. Volume 3. Palgrave Publishers, 2001. 3054 str.
9. Friedel Norm: Konsolidierung internationaler Konzerne dargestellt am Beispiel der Siemens Ag. Doktorska disertacija. Dunaj, 1996.
10. Greth Mihael: Konzernbilanzpolitik. Weisbaden, 1996. 366 str.
11. Hofmann Reiner: Materielle bilanzpolitische Möglichkeiten großer deutscher Kapitalgesellschaften im Einzel- und Konzernabschluß im Vergleich zu britischen, französischen, US-amerikanischen und nach IAS rechnungslegenden Kapitalgesellschaften. Doktorska disertacija. Dunaj, 1997.
12. Janschek Otto: Konzernrechnungslegung. Wien: Ueberreuter, 1996. 398 str.
13. Küting Karlheinz, Weber Peter et al.: Konzernabschluß. 4. Auflage. Stuttgart: Schäffer-Poeschel Verlag, 1997. 616 str.
14. Küting Karlheinz: Konsolidierungspraxis. Doktorska disertacija. Dunaj, 1997.

15. Leißing Thomas: Konzernbilanzpolitik im Rahmen der Kapitalkonsolidierung. Doktorska disertacija. Dunaj, 1996.
16. Nose Barbara: Konsolidacija računovodskih izkazov. Specialistično delo. Ljubljana, 1993.
17. Patterer Ulrike: Der Bestätigungsvermerk zum internationalen Konzernabschluß. Doktorska disertacija. Dunaj, 1999.
18. Piribauer Martin: Der Konzernabschluß von Versicherungen: ein weiter Schritt in Richtung Harmonisierung der Rechnungslegung. Doktorska disertacija. Dunaj, 1996.
19. Seicht Gerhard: Buchführung, Jahresabschluß und Steuern. Wien: Linde Verlag, 1997. 864 str.
20. Vrankar Mateja: Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov – postopki in zgledi, gradivo za metodiko revidiranja. III. Zvezek. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1995.
21. Vrankar Mateja: Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi. IKS - Revija za računovodstvo in finance. Ljubljana, 1997, št. 4, str. 117 - 154.

Viri

1. Accounting standards.

[URL:http://intacc.wiwi.uni-frankfurt.de/html/de/IAS_USGAAP.htm], marec 2002.

2. Biener Herbert: Bilanzrichtlinien – Gesetz, 1986.

3. Debenjak: Veliki angleško-slovenski slovar. Ljubljana, 1996.

4. Debenjak: Veliki nemško-slovenski slovar. Ljubljana, 1996.

5. FAS: FASB – Accounting Standards. Connecticut, 1993.

6. GAAP : Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles. New York, 1994.

7. Handbuch RLG: Handbuch zum Rechnungslegungsgesetz, 1994.

8. Herzig Norbert: Europäisierung des Bilanzrechts, 1997.

9. HGB: Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 1992.

10. Nemško - slovenski poslovni slovar. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1996.

11. Oxford Dictionary of Business English. Oxford 1993.